

KKK-HHS RY / IRLANNINSETTERIJAOS

Punavalkoinen Irlanninsetteri

Jalostuksen tavoiteohjelma 2020-2024

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 2.3.2019

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 9.10.2019

SISÄLLYSLUETTELO

1. YHTEENVETO.....	2
2. RODUN TAUSTA.....	3
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA.....	6
4. RODUN NYKYTILANNE.....	7
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	7
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöomaisuudet.....	18
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun tarkoituksesta.....	18
4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	18
4.2.3 Käyttö- ja koeomaisuudet.....	19
4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen.....	24
4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta.....	26
4.3. Terveys ja lisääntyminen.....	27
4.3.1 PEVISA-ohjelma.....	27
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet.....	27
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt.....	36
4.3.4 Lisääntyminen.....	37
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	38
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä hyvinvointi- ja terveysongelmista....	39
4.4. Ulkomuoto.....	40
4.4.1. Rotumääritelmä.....	42
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA.....	45
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	47
6.1 Jalostuksen tavoitteet.....	47
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille.....	49
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet.....	49
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin.....	51
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta.....	52
7. LÄHTEET.....	53
8. LIITTEET.....	53

1. YHTEENVETO

Tämä on järjestyksessään toinen Punavalkoisille Irlanninsettereille Kennelliiton ohjeen mukaan kirjoitettu jalostuksen tavoiteohjelma JTO. Tämän toisen version tavoitteena on verrata tilannetta ensimmäiseen rodulle tehtyyn JTO:hon ja tehdä havaintoja rodun tilasta ja kehityksestä tänä aikana. Lisäksi JTO:n päivitys luo pohjaa jatkoon, kun arvioidaan rodun kehitystä ja tilannetta tulevaisuudessa.

Punavalkoinen irlanninsetteri on seisovaksi kanakoiraksi jalostettu rotu ja metsästyskäytön tulisi olla pääasiallinen käyttötarkoitus. Rodunomaisissa kokeissa punavalkoisia on käytetty harvakseltaan ja palkitsemiset ovat jääneet muutaman koiran varaan. Kasvattajakyselyiden perusteella rodun sisällä kuitenkin on koiria, joiden kanssa aktiivisesti metsästetään. Rotujärjestö pyrkiikin tulevaisuudessa aktivoimaan jäseniään käyttämään koiriaan rodunomaisessa kokeessa.

Punavalkoisen irlanninsetterin geenipohja on sekä Suomessa että maailmalla hyvin suppea ja geenipohjan laajentaminen onkin yksi jalostuksen keskeisimmistä tavoitteista. Toistaiseksi punavalkoisen irlanninsetterin rotukirjat ovat kuitenkin auki ja risteytykset punaisen irlanninsetterin kanssa ovat mahdollisia. Rotujärjestö toivookin jäseniensä harkitsevan myös tätä vaihtoehtoa. Suomalaisessa populaatiossa on muutamia koiria käytetty paljon suhteessa rekisteröinteihin. Tuontikoirat ovat siten jatkossakin elintärkeitä suomalaisen populaation kehittymiselle.

Vaikka rodussa sinällään esiintyvien sairauksien lista on samankaltainen kuin punaisella serkullaan, useimmat sairaudet ovat esiintyneet harvoina yksittäistapauksina. Rodun lisääntymisominaisuudet ovat hyvät. Rodun terveystilannetta voidaan pitää kohtuullisen hyvänä.

Ulkomuodon osalta alkuperäisen, toimintakykyisen rotutyypin vaaliminen on keskeistä jatkossakin. Jalostuskatselmuksen kehittyminen tulevaisuudessa palvelee rotutyypin vaalimista.

2. RODUN TAUSTA

Settereiden historiaa voidaan jäljittää muutamien vuosisatojen päähän ja rodut tunnettiin Brittein saarilla kauan ennen pointteria, mutta ne tunnettiin spanieleina. Melko varmasti näistä eri tyyppisistä spanieleista kehittyi monia erilaisia settereitä. Dr. Caius kirjoittai 1570: "Ihmiset kutsuvat näitä koiria spanieleiksi ja värittään ne ovat enimmäkseen valkeita, mutta jos niillä on läikkiä, ne ovat yleisesti punaisia." Yleisesti voitaneen olettaa, että alkuperäiset setterit olivat valkoisia punaisin merkein.

Punavalkoinen setteri ei ole uusi eikä uudelleen herätetty rotu, vaan sen historia ulottuu 1750-luvulle, jolloin se oli suosittu ja yleinen koira, yleisempi kuin punainen irlanninsetteri. Alkuperäinen punavalkea värytys tuohon aikaan vaihteli, jotkut olivat punaisempia ja jotkut valkeampia, mutta värit olivat puhtaita. Sinällään ne eivät olleet erillisiä rotuja vaan sekoittuivat koko ajan. Vielä nykyäänkin punaisista koirista syntyy ajoittain punavalkeita pentuja ja onhan käyttölinjan irlanninsetterillä lähes kaikkialla maailmassa valkoisia merkkejä rinnassa, otsassa ja jaloissa.

Historiallisesti punavalkeita ei ole jalostettu punavalkeina tai punaisia punaisina, vaan jalostustyön tavoitteet olivat käyttöominaisuuksissa, ei puhtaissa väreissä. Noihin aikoihin liikkuminen oli huomattavasti vaivalloisempaa ja kasvattajat käyttivät parasta saatavilla olevaa koiraa väristä välittämättä. Koirien jalostus tapahtui yleensä kartanoiden suurissa kenneleissä eristyneesti ja linjan ulkopuolista verta oli harvoin saatavilla. Itse asiassa punavalkeat ja punaiset olivat Irlannissa sama rotu 1800 -luvun loppuun asti.

Hyviä koiria pidettiin suuressa arvossa 1800 -luvulla ja sitä kuvaa Colonel Millnerin lause hänen kirjassaan The Irish Setter: Setterin keskihinta vuonna 1820 oli 15 - 20 guineaa, kun viikon keskipalkka oli yksi shillinki. Koira siis maksoi tuoloin 300 kertaa viikon palkan.

Punavalkoisen uudelleen tuleminen

Punavalkean irlanninsetterin uusi aamu alkoi ensimmäisen maailmansodan jälkeen ensisijaisesti kirkkoisä Nobel Houstonin toimesta. Palatessaan sodasta hän huomasi, että miltei kaikki hyvät koirat olivat hävinneet. Houston päätti ystävänsä Dr. Elliotin kanssa etsiä sopivia koiria jalostukseen. He kuuluivat, että Monaghanin krevikunnassa oli vielä punavalkoisia koiria jäljellä ja sieltä, eräältä riistanvartijalta, he löysivät nartun nimeltä Gyp (myöhemmin Eldron Gyp), joka oli pahoin värivirheellinen, mutta syntynyt Cavanin krevikunnassa punavalkoisen uroksen ja punaisen nartun jälkeläisenä. Koira astutettiin Mr. Evattin uroksella ja myöhemmin Rossmoren koirien jälkeläisen Glen of Rossmoren kanssa. Jatkossa näistä jälkeläisistä muotoutui punavalkoisten

irlanninsettereiden kanta, joka tunnetaan nykyään lähinnä Ms Cuddun Knockalla -kennelin ansiosta.

Vuonna 1944 perustettiin Irlannin punavalkoisten yhdistys, joka muotoili kasvatustyön tavoitteet ja rodun arvostelun seuraavasti:

1. Parantaa rodun käyttöominaisuuksia kaikin mahdollisin tavoin.
2. Jalostaa rotua ensisijaisesti sen käyttöominaisuudet silmällä pitäen.
3. Varmistaa että näyttelyssä koirat arvostellaan käyttökoirina.

1960 -luvulla tilanne oli jälleen riistäytynyt käsistä. Cuddyt kasvattivat punavalkoisia enää hyvin pienessä mittakaavassa ja järkytykseksi osoittautui, että todellisia rodun edustajia oli jäljellä vain kourallinen.

Cuddyt päättivät yrittää vielä kerran. Tehtävästä koitui entistäkin vaikeampi, sillä hyvin harvoja koiria oli rekisteröity ja kanta tosiaan tarkoitti alle kahtakymmentä yksilöä. Mrs. Cuddy teki esityksen Irlannin Kennelklubille, jonka seurauksena aloitettiin ohjelma, jossa punavalkoisia risteytettiin punaisiin geneettisen pohjan laajentamiseksi. Myös punaisista vanhemmista syntyneitä punavalkoisia hyödynnettiin tiukkojen sääntöjen antamissa puitteissa. Oli onnellinen yhteensattuma, että Maureen Cuddy oli hyvissä väleissä Herra John Nashin kanssa, joka oli tunnettu kokeissa menestyneistä punaisista settereistään. Nashin pentueissa oli usein syntynyt punavalkoisia pentuja, joten koirat kantoivat punavalkoista tekijää vahvasti perimässään. Eräskin sattumalta Nashille joutunut koira, Waydown Sandy, oli osittain Cuddujen Knockalla -linjoista ja toisaalta siinä oli aivan uutta punaista verta. Moanruad -kennelin koiria risteytettiin menestyksekkäästi jäljellä olleisiin punavalkoisiin.

Vuonna 1981 perustettiin komitea, jonka oli määrä tarkastaa kaikki syntyneet pennut. Kasvattajat eivät olleet kovin ilahuneita kuljettamaan pentuja ympäri maata komitean tarkistettaviksi. Onneksi ei aikaakaan kun pentueet olivat tasoittuneet tyypiltään siinä määrin, että komitea saattoi vetäytyä syrjään.

Vihdoinkin vuonna 1978 Irlannin Kennelklubi (IKC) hyväksyi punavalkoisen omana rotunaan. IKC antoi rotuyhdistyksille Iris Red & White Setter Field & Show Society ja The Red Setter Clubille tehtäväksi laatia rotumääritelmä punavalkoiselle. Lopullinen rotumääritelmä sinetöitiin vuonna 1984. Merkittäviä eroja siinä ei ollut Mrs Cuddyn versioon vuodelta 1944.

Punavalkoisen rotumääritelmässä painotetaan asiaankuuluvasti, että punavalkoinen on ja tulee pysyä KÄYTTÖKOIRANA.

Kasvattajat, jotka ovat merkittävästi vaikuttaneet punavalkoisten irlanninsettereiden uuteen tulemiseen:

Dermot Mooney (Winnowing)

Hänen ensimmäinen punavalkea setterinsä oli narttu nimeltä Charleville Beaty. Narttu astuttiin punaisella uroksella nimeltä Kilshanning Ranger ja tuloksena saatiin narttu nimeltä Tristar, joka puolestaan astutettiin Pat Keenanin Glenkeen Sandyllä, joka oli punainen koira suurilla valkoisilla laikuilla. Tästä yhdistelmästä jäi narttu nimeltä Winnowing Breeze, joka otettiin mukaan viralliseen palautusohjelmaan ja astutettiin Moanruad Brendanilla, punaisella irlanninsetterillä, joka on todennäköisesti vaikuttanut eniten nykyiseen irlanninsetterikantaan. Tuloksena oli viisi punavalkoista pentua.

John Kerr

John Kerr on kasvattanut punavalkoisia irlanninsettereitä yli 30 vuotta. Hän on matkustellut paljon Irlannissa ja kerännyt tietoa eri linjoista. Yksi Johnin kennelin kantakoirista on Finn of the Fairy Host, jonka isä on kuuluisa Waydown Sandy. John Kerr on kehittänyt erittäin hyvän käyttökoiralinjan, joka on myös väriltään että ulkomuodoltaan on standardin mukainen. Johnin Kerrin kasvattamasta Rushfield Whinistä tuli kantanarttu Vincent Brennanin kenneliin.

Cannon Doherty (Sheepin)

Cannon Doherty piti vuosien ajan yllä metsästystarkoitukseen punaisten settereiden linjaa, jossa esiintyi paljon valkoista väriä ja josta aika ajoin syntyi punavalkeita koiria. Narttu nimeltä Shott II astutettiin Glenkeen Sandyllä ja pentueeseen syntyi kaksi punavalkeaa koiraa. Koirista George meni Mrs Cuddylle ja Heidi Alan Ann Gormleyille, jossa siitä tuli Meudon-kennelin kantanarttu.

FCI hyväksyi punavalkoisen Irlanninsetterin rotumääritelmän vuonna 1989.

Suomeen ensimmäiset punavalkoiset setterit tulivat vuonna 1992 Englannista ja Ruotsista. Saman vuoden lopulla syntyi ensimmäinen pentue yhdistelmästä Astarte Patrick - Shannonlee Little Grebe kasvattajana M. Fairhurst.

Syksyllä 1992 nähtiin ensimmäiset punavalkoiset irlanninsetterit kenttäkokeissa. Sen jälkeen niitä on nähty kokeissa vuosittain muutamia yksilöitä.

Tällä hetkellä Suomessa on neljä aktiivista kennelnimen omaavaa punavalkoisten kasvattajaa.

(KKK-HHS RY)

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Englantilaisten kanakoirien rotujärjestö Kanakoirakerho - Hönshundssektionen ry (KKK-HHS) on Pohjoismaiden vanhin rotujärjestö. Se perustettiin 11.5.1901 Finska Kennelklubbenin ensimmäiseksi osastoksi nimellä Finska Kennelklubbens Hönshundssektion. Vuonna 1935 perustettiin Suomen Kanakoirakerho ry, johon liittyivät lähinnä suomenkieliset. Finska Kennelklubbens Hönshundssektion ja Suomen Kanakoirakerho yhdistyivät vuonna 1983. Yhdistyksen nimeksi tuli tällöin Kanakoirakerho - Hönshundssektionen ry.

Nykyään Kanakoirakerho - Hönshundssektionen ry. toimii valtakunnallisella tasolla Suomen Kennelliiton alaisena rotujärjestönä ja edustaa englantilaisia kanakoirarotuja pointtereita ja settereitä. Kanakoirakerho - Hönshundssektionen ry:n toimiva organisaatio muodostuu hallituksesta, rotujaoksista sekä eri tehtäviin nimetyistä toimikunnista.

Jokaisella rodulla on rodun harrastajien esittämä ja yhdistyksen hallituksen nimeämä jaostoimikunta. Rotujaokset järjestävät edustamansa rodun harrastajille omia koulutuspäiviä ja kilpailuja. Tavoitteena on harrastajien keskinäistä yhteydenpitoa lisäämällä viedä kunkin rodun tasoa eteenpäin.

Jaostoimikunnat ovat vastanneet 1990-luvun alusta alkaen rotukohtaisesti kunkin rodun jalostuksen ohjauksesta. Tätä ennen KKK-HHS:ssä toimi kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta. Tiedon tarpeen ja määrän kasvaessa katsottiin jälleen 2000-luvulla tarpeelliseksi muodostaa kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta jaosten rinnalle. Toimikunta perustettiin yleiskokouksessa maaliskuussa 2012. Päävastuu rotukohtaisesta jalostuksen ohjauksesta kuuluu kuitenkin yhä rotujaoksille.

Jalostustoimikunta on kerhon hallituksen alainen toimikunta, joka koordinoi jalostukseen liittyvää tiedonkeruuta kerhon sisällä ja toimii linkkinä kerhon ja jaosten välillä mm. eri asiantuntijaelimiin. Jalostustoimikunta myös pyrkii pysymään ajan tasalla yleisistä koiran jalostukseen ja kasvatukseen liittyvistä asioista ja auttaa jaoksia tiedon hankinnassa kerhon ulkopuolisilta tahoilta. Jalostustoimikunta myös antaa lausunnot kennelnimianomuksiin sekä mahdollisiin rekisteröintiin liittyviin poikkeuslupa-anomuksiin.

Yhdistyksen tarkoituksena on järjestää kokeita ja kilpailuja jalostustyön tueksi settereiden ja pointtereiden käyttöominaisuuksien selvittämiseksi ja parantamiseksi. Toiminnan painopiste on kuluneen sadan vuoden aikana ollut selkeästi koetoiminnan kehittämisessä, mutta myös näyttelytoiminta on kuulunut

Kerhon aktiivisen mielenkiinnon kohteisiin. Kanakoirien jakaantuminen näyttely- ja käyttölinjoihin on herättänyt jäsenet puolustamaan Kennelliiton jalostusstrategian hengessä rakenteeltaan tervettä, vaativaan metsästyksen soveltuvaa kanakoiratyyppejä.

Yhdistyksen järjestämä koetoiminta alkoi jo vuonna 1893 kanakoirien kenttäkokeilla. Myöhemmin ryhdyttiin pitämään myös metsäkokeita (1905) ja tunturikokeita (1951). Yhdistys julkaisee Ekipage -lehteä sekä vuosikirjaa. KKK-HHS ry kouluttaa omalta osaltaan koetuomarit ja englantilaisiin kanakoirarotuihin erikoistuvat näyttelytuomarit.

Yhdistyksen jäsenmäärä on viime vuosina ollut hieman laskusuunnassa. V. 2012 jäseniä oli noin 700 ja v. 2017 noin 650.

Jäsenyys KKK-HHS ry:ssä

KKK-HHS ry:llä on useita eri jäsenmuotoja. Yhdistyksen jäsenet ovat koe-, vuosi-, perhe-, vapaa-, kirjeenvaihtaja- tai kunniajäseniä. Yksityinen henkilö voidaan hyväksyä koe- tai vuosijäseneksi kirjallisen hakemuksen perusteella.

Koejäseneksi hyväksytään kaikki rotujärjestön jäsenyydestä kiinnostuneet. Koejäsen on oikeutettu kaikkiin rotujärjestön tarjoamiin palveluihin, kuten kerhon julkaisuihin, jalostusneuvontaan, osallistumiseen koulutustapahtumiin ja koetoimintaan, samalla tavalla kuin muutkin jäsenet. Koejäsenellä on äänioikeutta lukuun ottamatta kaikki samat etuudet kuin vuosijäsenelläkin.

Koejäsenen osallistuttua kanakoirien koetoimintaan (ei tulosvaatimusta) hänet voidaan hyväksyä vuosijäseneksi ilman uutta hakemusta. Osallistumista rodunomaiseen kokeeseen on haluttu pitää varsinaisen jäsenyyden ehtona siksi, että päätösvalta rodun alkuperäistä käyttötarkoitusta vaalivassa rotujärjestössä pysyisi jatkossakin niillä, joilla on asiaan harrastusta.

(Punainen Irlanninsetteri JTO)

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun rekisteröintimäärät Suomessa ovat pysyneet verrattain tasaisina viimeiset kymmenen vuotta. Rodun rekisteröintejä on tehty Suomessa kaiken kaikkiaan 209. Vuosittain rekisteröidään keskimäärin 2 pentuetta. Pentuekoot

ovat olleet pieniä, joten rekisteröintien kokonaismäärä on ollut keskimäärin 11,6 pentua vuodessa.

Rodun kanta on pieni kaikkialla maailmassa. Esimerkiksi Britannian kennelliittoon rekisteröidään vuosittain keskimäärin 90 pentua. Vertailukohtana voisi sanoa että punaisia irlanninsettereitä rekisteröidään samaan aikaan noin kymmenkertainen määrä.

(<http://www.thekennelclub.org.uk/media/129025/10yrstatsworking.pdf>)

Ulkomailta on saatavissa koiria, jotka ovat osittain vierassukuisia suomalaisille koirille. Rodun populaatio on kuitenkin pieni kaikkialla maailmassa ja ulkomailta tuotavilta koirilta löytyy yhtäläisyyksiä suomalaiseen kantaan. Alkuperäismaan kennelliitto onkin avannut rodun rotukirjat ja tällä hetkellä on mahdollista tehdä risteytyksiä punaisen irlanninsetterin kanssa rodun geeniperimän laajentamiseksi. Näitä risteytyksiä punaisen irlanninsetterin kanssa ei ole Suomessa vielä tehty. Suomeen on kuitenkin tuotu risteytysprojektin jälkeläisiä 2 kpl.

(<http://www.ikc.ie/international-outcross-programme-irish-red-and-white-setters-and-irish-red-setters>)

Suomessa kasvatettuihin pentueisiin on käytetty kahta urosta huomattavan paljon (2003-2013). Näistä kahdesta uroksesta vähintään toinen löytyy keskimäärin pentueiden toisesta sukupolvesta. Kyseiset urokset on esitetty taulukossa 4.1.2. sekä yhdistelmät, joissa nämä esiintyvät, taulukossa 4.1.3. Kuitenkin neljän viimeisen vuoden tarkastelujaksolla (2014-2017) on jalostukseen käytetyistä uroksista puolet on ollut erisukuisia tuonteja. Edellisen JTO:n jälkeen on rotuun tullut vaan neljä pentuetta.

Kennelliiton suositus ylärajaksi yksittäisen koiran jalostuskäytölle on 2-3 pentuetta tai 5 % laskettuna neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Keskimääräinen rekisteröintimäärä neljän vuoden tarkastelujaksolla (2013-2016) on 13,50 pentua vuodessa. Kymmenen viimeisen vuoden tarkastelujaksolla rekisteröintimäärä on 11,6 pentua vuodessa.

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta.

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole.

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimääristä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. Tämä tarkoittaisi punavalkoisella vain alle yhtä pentua, joten laskennallisesti tämä suositus ei toimi näin pienilukuisessa rodussa.

(MMT Katariina Mäki 5.8.2013)

Suomessa eniten käytetyllä uroksella "Taxus Dusky Eagle Owl" on Suomessa rekisteröitynä 25 jälkeläistä ja toiseksi eniten käytetyllä uroksella "Corranroo Celtic Vision" on Suomeen rekisteröitynä 22 pentua. Kyseisten koirien pentuemäärät on esitelty taulukossa 4.1.2. Laskettaessa siten, että neljän vuoden rekisteröintimääränä käytetään rodun keskimääräistä vuosirekisteröintimäärää (11,6) kerrottuna neljällä niin saadaan prosenttiosuuksiksi kahdelle eniten käytetylle koiralle 53,9 % ja 47,4 %. Luvut ovat yli kymmenkertaisia Kennelliiton suositukseen verrattuna. Näiden kahden koiran käyttö jalostukseen on johtanut siten suomalaisen populaation jakaantumiseen käytännössä kahteen sukuun. (pentueet vuosina 2005-2017 liitteenä)

Rodun pienien rekisteröintimäärien johdosta ei ole järkevää tarkastella asiaa rekisteröityjen jälkeläisten kautta. Suomalainen punavalkoinen narttu saavuttaa jo yhdellä kymmenen pennun pentueella yli 20 % osuuden neljän vuoden rekisteröintimääristä. Suomalaista populaatiota on siten tällä hetkellä järkevämpi tarkastella pentueitten lukumäärän avulla.

Eniten pentuja omaavalla uroksella on Suomessa kolme (3) pentuetta ja toiseksi eniten pentuja omaavalla neljä (4) pentuetta. Toisen polven pentueita on kyseisillä koirilla neljä (4) ja seitsemän (7). Ottaen huomioon, että kymmenen vuoden tarkastelujaksolla Suomessa on tehty 15 pentuetta, luvut ovat valtavia.

Tilanteen on pelastanut kuitenkin se tosiasia, että kyseiset koirat eivät ole olleet toisilleen lähisukua.

Suomalaiset koirat voidaan siis jakaa pääsääntöisesti kahteen päälinjaan näiden kahden eniten jalostukseen käytettyjen koirien perusteella. Toisaalta punavalkoisen irlanninsetterin kasvattajat ovat koko rodun Suomessa olemassaolon ajan olleet määrällisesti todella marginaalinen ryhmä. Kasvatustoiminta on nojautunut käytännössä vain muutamien yksittäisten harrastajien ponnisteluihin, kun tällä hetkellä rodun kasvattajiksi itsensä lukee edelleenkin vain neljä kenneliä. Punavalkoisen irlanninsetterin kehittyminen jatkossa tulee Suomessa painottumaan ulkomailta tuotavien koirien tai ulkomailla astutettavien koirien varaan sekä näiden koirien huolelliseen valintaan.

Rodun taulukossa 4.1.1. esiintyvä sukusiitosaste on aliarvio todellisesta, koska se on laskettu puutteellisen sukupolvitiedon mukaan. Rodun keskimääräinen sukusiitosprosentti on taulukon 4.1.1. luvuilla 3,10 %. Keskimääräistä sukusiitosprosenttia voidaan pitää rodun populaatioon nähden siedettävänä. Taulukosta 4.1.1. voidaan todeta, että viimeisten vuosien aikana sukusiitosprosentti on ollut vaihteleva.

Kennelliiton suositus yhdistelmien maksimi sukusiitosasteeksi on 6,25 %. Rodun yksittäisten yhdistelmien sukusiitosprosentit ovat siten olleet osin korkeahkoja. Edellä mainituista luvuista on pääteltävissä, että punavalkoinen irlanninsetteri Suomessa tarvitsee ulkomaista verta, jotta lukemat eivät pääse nousemaan hallitsemattomasti.

Vuositilasto - rekisteröinnit											
	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Pennut (kotimaiset)		8	19	10	17	9	11	20	9	8	5
Tuonnit	2		4	3	1	2	2	2	2	1	2
Rekisteröinnit yht.	2	8	23	13	18	11	13	22	11	9	7
Pentueet		1	3	1	3	2	3	2	2	1	1
Pentuekoko		8,0	6,3	10,0	5,7	4,5	3,7	10,0	4,5	8,0	5,0
Kasvattajat		1	3	1	2	1	3	2	2	1	1
jalostukseen käytetyt eri urokset											
- kaikki		1	3	1	3	2	3	2	2	1	1
- kotimaiset			1	1	1						
- tuonnit			2		1	1	2	2	1	1	1
- ulkomaiset		1	0	0	1	1	1	0	1	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä		5 v 10 kk	3 v 9 kk	7 v 5 kk	3 v 7 kk	3 v 11 kk	4 v 8 kk	4 v 3 kk	4 v 11 kk	1 v 9 kk	4 v 4 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut											
- kaikki		1	3	1	3	2	3	2	2	1	1
- kotimaiset			3		2	2	2	1	1		
- tuonnit		1		1	1		1	1	1	1	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä		6 v 4 kk	5 v 2 kk	3 v 10 kk	4 v 1 kk	3 v 10 kk	5 v 7 kk	2 v 6 kk	5 v 10 kk	3 v 7 kk	1 v 6 kk
Isoisät		2	4	2	4	2	5	4	4	2	2
Isoäidit		2	5	2	6	3	6	4	4	2	2

Sukusiitosprosentti		1,56 %	4,20 %	7,71 %	4,52 %	5,08 %	0,78 %	0,98 %	0,26 %	0,00 %	5,47 %
---------------------	--	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Taulukko 4.1.1. Vuositilasto, rodun rekisteröinnit.

#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	TAXUS DUSKY EAGLE OWL	3	25	19,69 %	0.2	5	30	3	25
2	CORRANROO CELTIC VISION	4	22	17,32 %	0.37	10	63	4	22
3	REDMORE BB'S MYSTICAL MAN	2	15	11,81 %	0.49	0	0	2	15
4	RHOSWEN DALE MADIGAN	1	10	7,87%	0.57	0	0	1	10
5	CHRISCHAN VOM DUVENSEE R MOOR	1	10	7,87%	0.65	2	4	1	10
6	SPYEFIRE MAY SPRING RAINBOW	1	8	6,30%	0.71	0	0	1	8
7	KILLARY'S	1	7	5,51%	0.76	1	8	1	7

	COLOR ME GRAND FOR REDWHITE SILK								
8	EXCLUSIV E'S GYPSYBOY	1	6	4,72%	0.81	1	6	1	6
9	GALLYBOB BOBBY DAZZLER	1	6	4,72%	0.86	0	0	1	6
1 0	REDWHITE SILK DYNAMITE	1	5	3,94%	0.9	1	8		

Taulukko 4.1.2. Jalostusurokset 2003-2017 järjestyksessä käytetyin ensin pentujen lukumäärän mukaan. Jalostusurosten keskinäinen: Redmore´s BB´s Mystical Manin ja Redwhitesilk Dynamiten isä on Corranroo Celtic Vision.

#	Narttu	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	COURTDOWN DANCING QUEEN	2	18	14,17 %	0	0	2	18
2	REDWHITESILK ETERNAL JOY	2	15	11,81 %	0	0	2	15
3	DALRIACH KIERA	1	10	7,87 %	2	4	1	10
4	REDWHITESILK DAYDREAM	1	10	7,87 %	2	15	1	10
5	TARA	2	10	7,87 %	0	0	2	10
6	EXCLUSIVE'S DEEPSECRET	2	9	7,09 %	3	15	2	9
7	BALLYCRAIC ASHLEY	1	8	6,30 %	2	10	1	8
8	CURLICUE'S EYES OF MAGIC	1	7	5,51 %	1	8	1	7
9	CRAIGRUA ORCHID	1	6	4,72 %	2	10	1	6
10	RED FELLOW'S CASUAL SECRET	1	6	4,72 %	0	0	1	6

Taulukko 4.1.4. Jalostusnartut 2003-2017 järjestyksessä pentujen lukumäärän mukaan. Jalostusnarttujen keskinäisestä sukulaisuudesta voidaan todeta, että Redwhitesilk Daydream on Redwhitesilk Eternal Joyn äiti.. Exclusive's Deepsecret on Red Fellow's Casual Secretin äiti. Ballycraic Ashley on Taran äiti. Craigrua Orchid on Curlicue's Eyes of Magicin äiti.

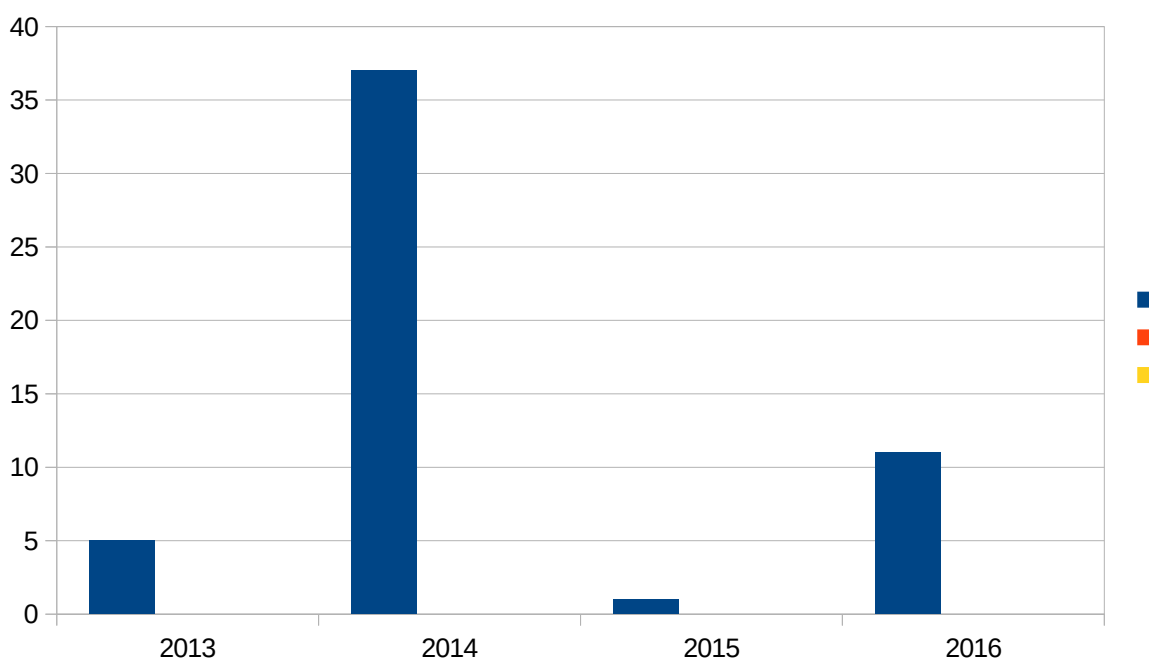
Ulkomaiset populaatiot

Kuten edellä jo todettiin, rodun alkuperämaan naapurin Englannin kennelliiton rekisteröintimäärät ovat vuositasona noin 90 rekisteröityä koira. Taulukossa 4.1.7 on esitetty The Kennel Clubin vuotuiset rekisteröinnit. Viimeisten vuosien rekisteröintimäärä on laskusuuntainen Englannissa, ja rotu onkin maassa luokiteltu uhanalaiseksi roduksi.

Muiden Pohjoismaiden populaatiot noudattavat lähes samantyyppisiä lukemia kuin Suomen punavalkoisilla.

Ruotsissa on rekisteröity viimeisten neljän vuoden aikana yhteensä 53 koira eli keskimäärin 13 punavalkoista vuosittain. Rodussa ei ole tehty risteytyspentueita punaisen irlanninsetterin kanssa Ruotsissa.

Ruotsin rekisteröinnit jakaantuvat seuraavasti:

Taulukko 4.1.5. Ruotsin rekisteröintimäärät vuosittain.

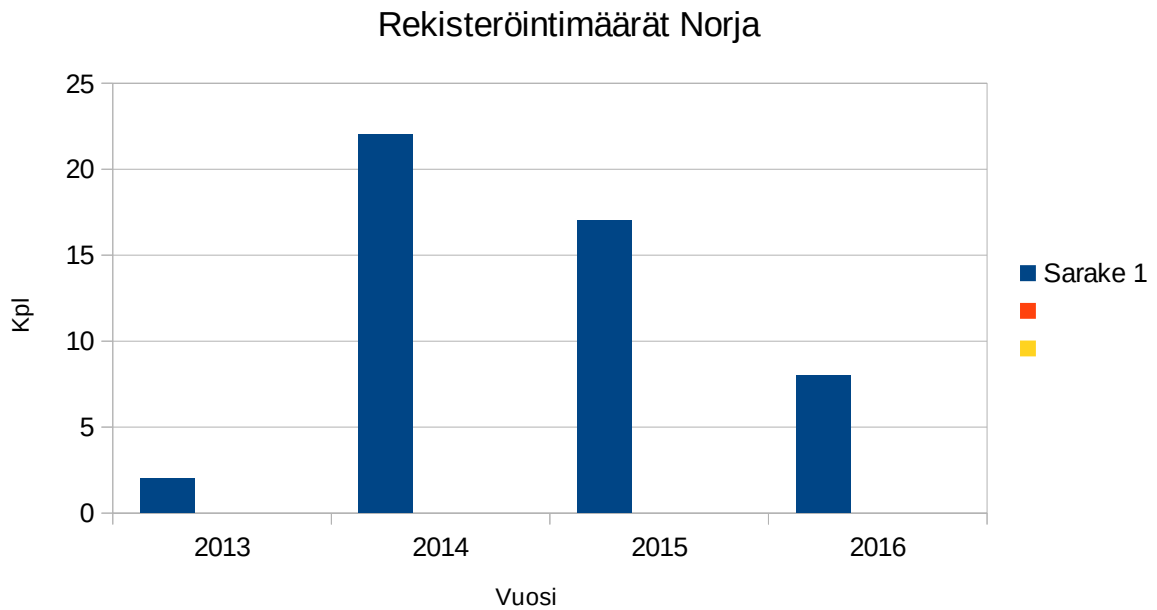
(Svenska Kennelklubben)

Norjan keskimääräinen rekisteröintimäärä on vuosittain 12 koira. Ajanjaksolla 2013-2016 on tehty Norjassa yksi risteytyspentue punaisen irlanninsetterin kanssa.

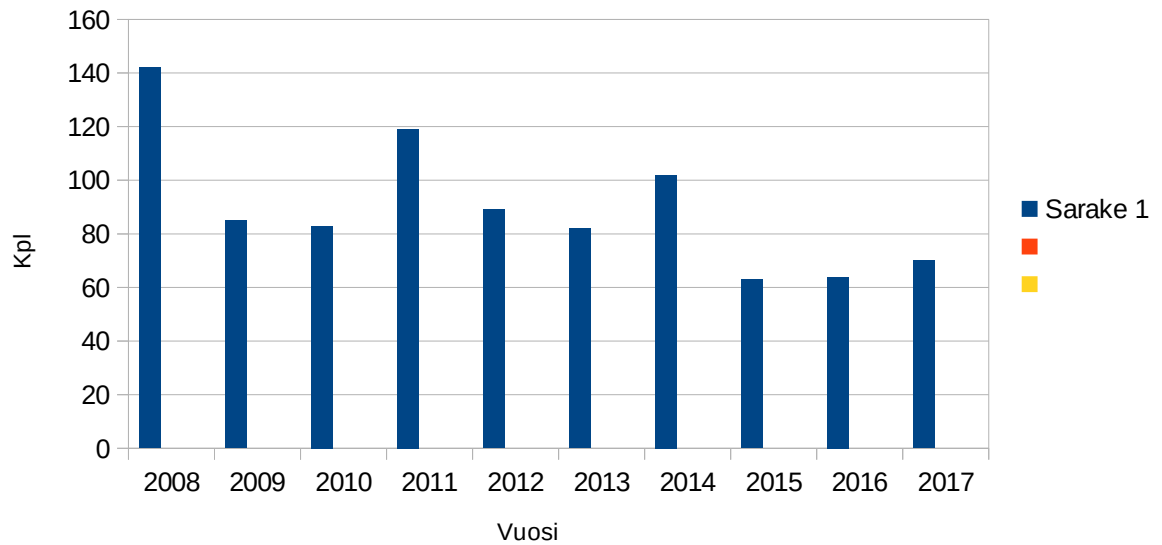
.Taulukko 4.1.6. Norjan rekisteröintimäärät vuosittain.

(Norsk Kennel Klub)

Pohjoismaiden keskimääräinen rekisteröintimäärä vuositasolla on siten melko tasainen ja lukumäärältään hyvin vaatimaton. Yleisesti voitaneen todeta, että punavalkoisilla on myös ulkomailla valtavia haasteita edessään nykyisen kaltaisen populaation säilyttämisen kanssa.

Rekisteröinnit 2007-2017 The Kennel Club

Taulukko 4.1.7. Rekisteröinnit The Kennel Club

On selvää, että punavalkoisen irlanninsetterin jalostuspohjaa kaventavia tekijöitä ovat populaation pienuus ja koirien läheinen sukulaisuus. Tämän lisäksi jalostuspohjaa kaventavat luonnollisesti erilaiset sairaudet, joita ja joiden leviämistä jalostuksella ja jalostusvalinnoilla tulisi pyrkiä osaltaan välttämään. Toisaalta populaation kehitykselle ja sen kehittämiseksi on avattu alkuperämaan laatima risteytysohjelma.

Punavalkoisen irlanninsetterin jalostuspohjan laajuus on tällä hetkellä Suomessa ja tosiasiaa myös ulkomailla merkittävän suppea. Tämän huomioiminen ja jalostuskoirien huolellinen valinta tulevat korostumaan punavalkoisen irlanninsetterin jalostuksessa tulevaisuudessa.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun tarkoituksesta

Punavalkoisen irlanninsetterin rotumääritelmä sanoo rodun olevan mitä sopivin kumppani ja ystävä niin kotona kuin metsälläkin. Se on alun perin kehitetty kenttäkoiraksi ja rotumääritelmää tulee tulkita pääasiassa siitä näkökulmasta. Rotumääritelmän mukaan kaikkien ulkomuototuomarien tulee arvostella rotu ennen kaikkea käyttötarkoitusta silmälläpitäen.

Luoteeltaan ihanteellinen punavalkoinen irlanninsetteri on rotumääritelmän mukaan: Aristokraattinen, valpas ja älykäs. Lempeä ja ystävällinen, silti päättäväinen, rohkea ja tulinen. Punavalkoinen irlanninsetteri on rotumääritelmän mukaan hyvin luotettava ja helposti koulutettava kanakoira.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Käyttökoirilla luonteen paras mittari on rodunomainen koe, joka mittaa metsästysominaisuuksien lisäksi koiran työskentelyä toisen koiran ja ihmisten seurassa. Punavalkoiset irlanninsetterit ovat käyneet kuitenkin melko niukasti metsästyskokeissa, joten sitä kautta saatu info koirien luonteista on puutteellista. Luonteen arvioiminen päivittäistilanteissa on haastavaa, sillä toistaiseksi mikään muukaan luonnetestauksen muoto ei ole lyönyt itseään läpi harrastajien keskuudessa. Vuosittain vain muutama punavalkoinen irlanninsetteri on osallistunut luonnetestiin tai MH-luonnekuvaukseen.

Viime vuosina rotujärjestö on halunnut tuoda käyttökokeiden rinnalle myös muita vaihtoehtoja ja suosittelee niin sanotuille seurakoiraharrastajille rodunomaisen kokeen vaihtoehtona MH -luonnekuvausta tai luonnetestiä. Rotujärjestö on yhteistyössä seurakoirien yhdistyksen Punaiset ja Punavalkoiset Irlanninsetterit ry:n kanssa vienyt asiaa eteenpäin ja Punaiset ja Punavalkoiset Irlanninsetterit Ry kouluttaa jäseniään MH-luonnekuvauksen toimihenkilöiksi ja järjestää MH -luonnekuvauksen vuosittain. Tulevaisuudessa on siis mahdollista ja todennäköistä, että käytössä on myös tilastoitua tietoa rodun käyttäytymisestä virallisissa kuvaus-/testitilanteissa.

Tietojen keräämiseksi koirien luonteesta, käyttäytymisestä ja sairauksista rotujärjestö on laatinut rodun kasvattajille ja omistajille syys-/lokakuussa 2018 omistajakyselyn. Kyselyä ja sen tuloksia käsitellään jäljempänä kohdassa 4.2.4.

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Punavalkoinen irlanninsetteri on metsästykseseen jalostettu seisova lintukoira. Punavalkoinen irlanninsetteri on spesialisti, jonka melko kapealle erikoisosaamiselle on määritelty korkeat vaatimukset.

Jalostuksen kannalta tärkeimmät ominaisuudet ovat setterin tyyli, linnunlöytökyky, linnun käsittely, riistainto ja koulutettavuus. Työskentelytapa on myös fyysisesti vaativa, sillä setterin täytyy pystyä ylläpitämään lennokkaus laukka jopa tuntikausia vaikeassakin maastossa.

Punavalkoisen irlanninsetterin rodunomaiset kokeet ovat kanakoirien kenttäkoe (KAKE), kanakoirien tunturikoe (KATU) ja kanakoirien metsäkoe (KAME). Kenttä- ja tunturikokeessa koirat työskentelevät parihaussa, metsäkokeessa yksi kerrallaan. Esimerkiksi Suomen muotovalion arvoon tarvittavat tulokset (AVO 1 tai 2 x AVO 2) on saavutettava näistä koemuodoista, jotka määrittävät rodun työskentelytapaa, tyyppiä ja tyyliä.

Rodunomaiseksi kokeeksi ei luokitella esimerkiksi mannermaisille seisotarjoille rodunomaiseksi kokeeksi määriteltyä kanakoirien erikoiskoetta. Punavalkoinen irlanninsetteri on jalostettu seisovaksi lintukoiraaksi, jonka erottaa vaikkapa mannermaisista kanakoirista temperamentti, liikkumisen laajuus ja lennokkaus. Toimintatapa itse lintutilanteessa on kaikilla seisovilla koirilla jokseenkin samankaltainen.

(Punainen Irlanninsetteri JTO)

Osallistumiset kokeisiin

Punavalkoisten Irlanninsettereiden kokeissa käyttö on ollut vähäistä, joskin viime vuosina noususuuntaista.

Viimeisen kymmenen vuoden 2007-2017 tarkastelujaksolla on punavalkoisella irlanninsetterillä osallistuttu kokeisiin 96 kertaa. Näistä 12 kertaa koiria on palkittu. Palkitsemisprosentti on siten kymmenen vuoden ajanjaksolta 12,5 %.

Osallistuvia koiria tarkastelujaksolla on ollut yhteensä 28, joista on palkittu 3 koiraa. Yksi koira on myös palkittu useasti Kanakoirien erikoiskokeessa eli KAER-kokeessa jota ei ole otettu palkitsemisprosentteihin mukaan, koska KAER-koe ei ole settereiden rodunomainen koe.

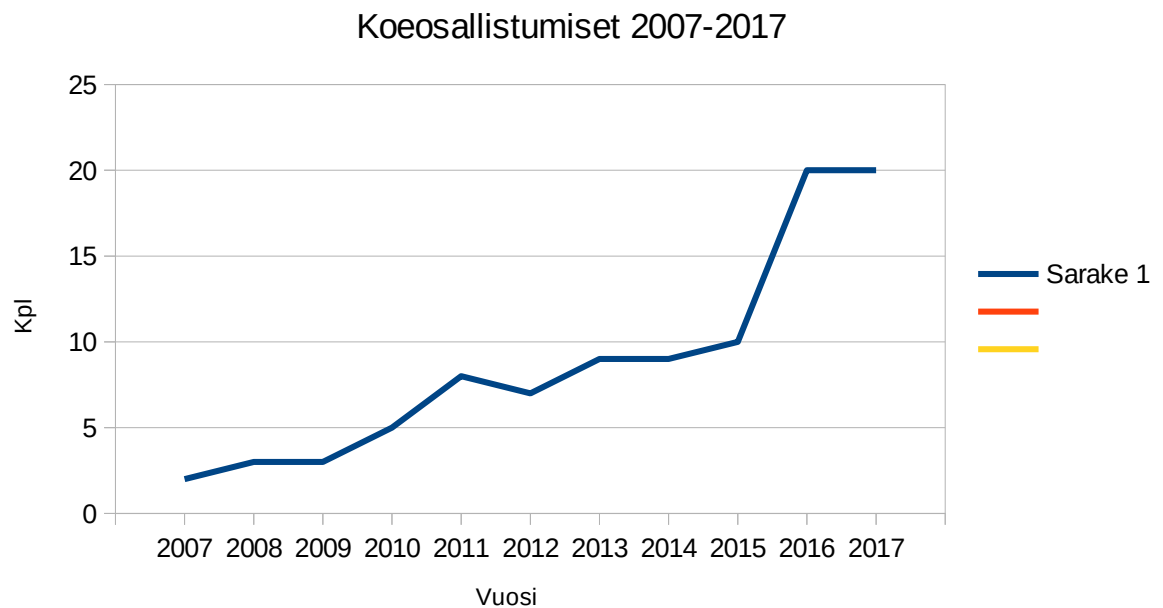
Punavalkoisen koekäytön vähäinen määrä ja vähäinen palkitsemisprosentti johtunee mm. siitä, että isohko osa koirista myydään kotikoiriksi, ja siitä, että punavalkoisen käyttöominaisuuksien jalostus ei ole kulkenut samassa vauhdissa muiden englantilaisten kanakoirien kanssa. Yleisimmin parihakuna toteutettavat kokeet suosivat vauhdikkaasti ja laajasti hakevien koirien

menestymistä kokeessa, jolloin suppeammin hakeva punavalkoinen häviää lintutilanteet, jolloin sillä ei ole mahdollisuutta päästä palkinnoille. Punavalkoinen irlanninsetteri ei harvinaisena rotuna ole myöskään metsästävän pennunostajan ensimmäinen valinta.

Jos ajatellaan paremman tiedon puuttuessa, että koira tuodaan keskimäärin kaksivuotiaana kokeeseen, käytetään sitä tietoa seuraavan laskennan tekemiseen.

Laskettuna vuoden 2005-2015 rekisteröintimäärät yhteen (144 koira) ja verrattuna niitä kokeissa vuosina 2007-2017 käyneiden koirien määrään (28 koira), saadaan kokeissa käyntiprosentiksi 19,4 % koirista. Pitkällä aikavälillä kokeissa käyneiden koirien määrä ei ole ihan lohduuton mutta aktiivisempi osallistuminen kokeisiin olisi toivottavaa tiedon keräämisen ja rodun käyttöominaisuuksien kehittymisen kannalta.

Koeosallistumisten määrä on noussut koko ajan kymmenen vuoden aikana. Tämä on nähtävissä taulukosta 4.2.3.1.

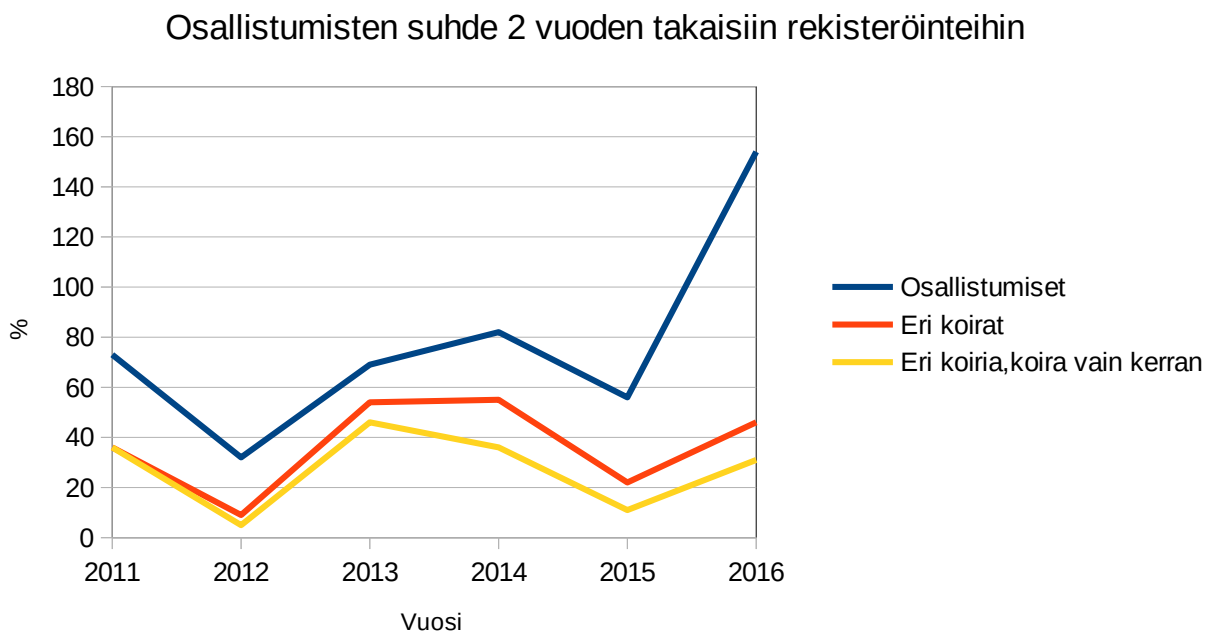
.Taulukko 4.2.3.1. Osallistumiset rodunomaisiin kokeisiin.

Taulukko 4.2.3.1. ei kuitenkaan kerro koko totuutta kokeissa käytetyn materiaalin laajuudesta. Taulukko ei huomio sitä, että yksittäisiä koiria on saatettu käyttää kokeissa useammin kuin kerran.

Taulukossa 4.2.3.2. on huomioitu kokeissa käytetyt eri koirat suhteessa kahden vuoden takaisiin rekisteröintimääriin. Paremman tiedon puuttuessa taulukossa on käytetty kahden vuoden takaisia rekisteröintejä siitä syystä että kahden

vuoden ikä voisi kuvata keskimääräistä ikää, jolloin koira tuodaan ensimmäisen kerran kokeisiin näyttille.

Taulukossa 4.2.3.2. on kolme eri sarjaa. Ensimmäinen kuvaa kaikkien koe osallistumisten suhdetta kahden vuoden takaisin rekisteröinteihin, toiseen sarjaan on huomioitu vain yksi koekäyttö yhtä koiraan kohden kyseisenä vuotena ja kolmanteen sarjaan on huomioitu vain koiran ensimmäinen koekäynti koko tarkastelujaksolla.

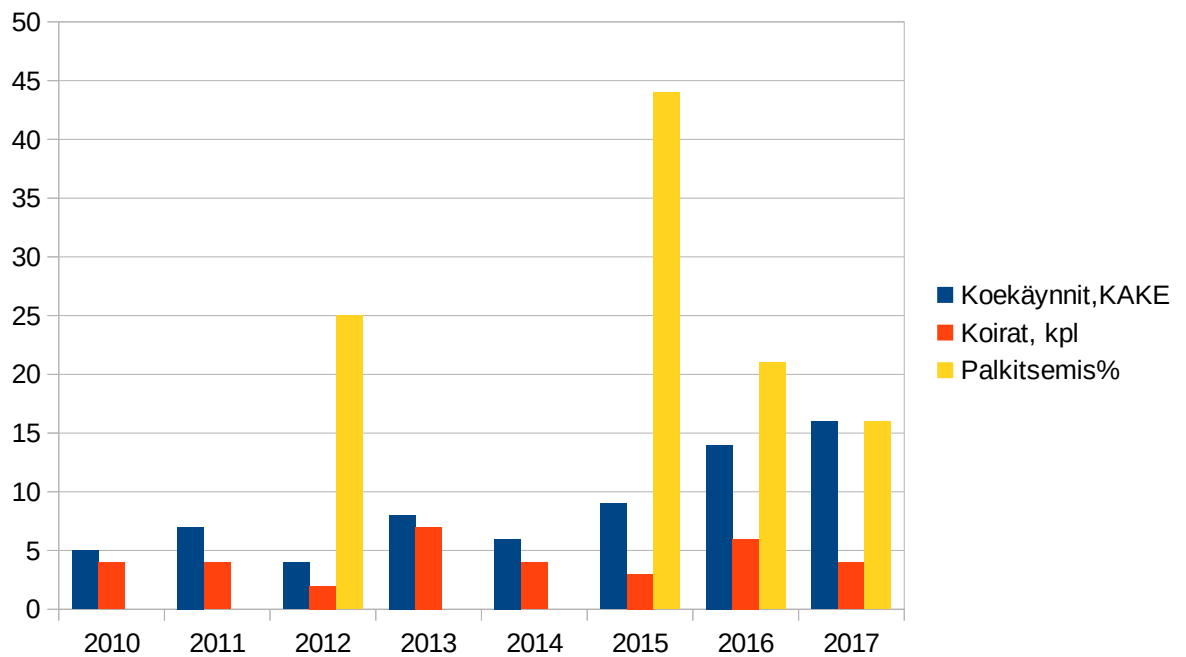

Taulukko 4.2.3.2. Osallistumisten suhde rekisteröinteihin

Taulukosta 4.2.3.2. nähdään, että rekisteröityjen pentujen käyttö kokeissa olisi noussut ensimmäisen JTO:n jälkeen hurjasti. Keskimäärin 37 % rekisteröidyistä pennuista nähtäisiin tilaston mukaan myöhemmällä iällä käyttökokeissa.

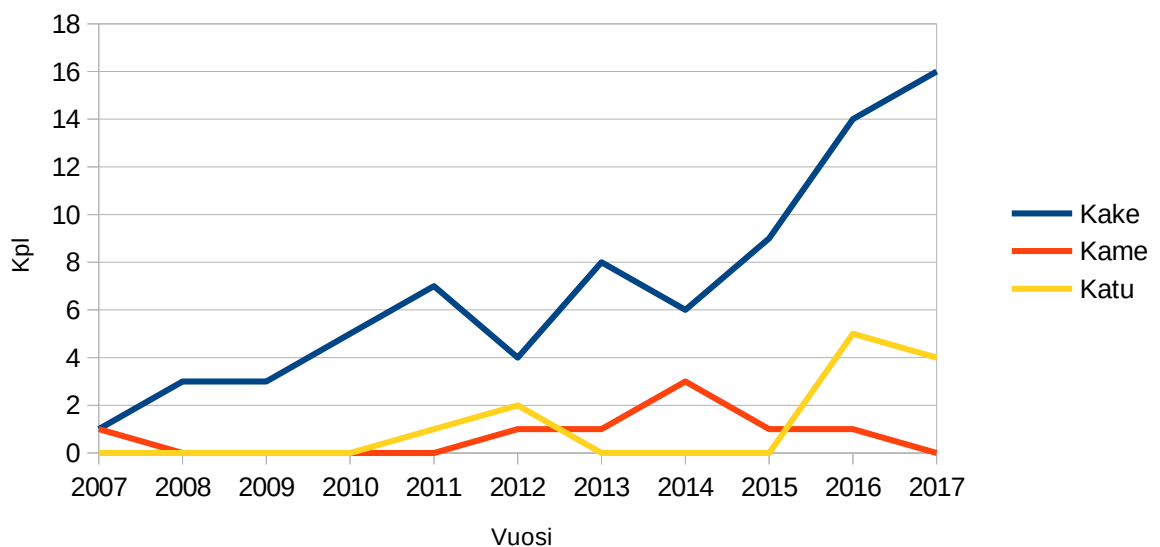
Tähän tilastointiin kuitenkin vaikuttaa osaltaan pienet rekisteröintimäärät ja muutamien tuontikoirien aktiivinen käyttö kokeissa, jolloin saatu korkeahko 37 % ei ole totuudenmukainen.

Varsinkin taulukoiden kahtena viimeisenä vuotena voimakkaasti lisääntynyt koestarttien määrä jakautuu vaan kuuden koiran kesken, joten vaikka koestarttien määrä on lisääntynyt, ei starttaavien koirien määrä ole lisääntynyt samassa suhteessa. Alempana olevassa taulukossa nähdään sama tilanne.

Taulukko 4.2.3.3. Koekäynnit (KAKE), koirat ja palkitsemisprosentit 2010-2017

Osallistuminen koetyypeittäin

Taulukko 4.2.3.4. Osallistumiset koetyypeittäin

Koemuodoista kanakoirien kenttäkoe on ollut omistajien keskuudessa suosituin. Metsä- ja tunturikokeissa on nähty vain muutamia punavalkoisia. Kahtena viimeisenä vuotena on tunturikokeessa käynti hieman kasvanut.

Ominaisuudet

Punavalkoisia irlanninsettereitä on palkittu käyttökokeissa määrällisesti vain vähän, 3 koiraa. Nämä koirat tosin on palkittu jokainen useammin kuin kerran. Vuosikirjoista analysoimalla on noussut esiin lähinnä ongelmia rodun käyttöominaisuuksien suhteen. Rodun haku on ollut suppeaa verrattuna muihin englantilaisiin kanakoiiriin. Tyyli ja vauhti on ollut keskinkertaisella tasolla eikä lintujakaan ole punavalkoisten eteen juuri sattunut vuosina 2011-2014.

Vuosina 2011 - 2012 kolme koiraa oli käyttökokeessa linnuilla, yksi meni perään seisomatta lintua, yksi seisoj, muttei nostanut lintua ja kolmas palkittiin kahdesti.

Vuosina 2015-2017 koearvostelujen perusteella oli rodulla edelleen samankaltaisia haasteita käyttöominaisuuksissa, eli haku ja tyyli eivät olleet ihan samalla tasolla muiden rotujen kanssa, mutta tilanne oli kuitenkin parantunut. Koirat olivat myös päässeet aikaisempaa paremmin linnuille asti, ja osa oli myös onnistunut lintutöissä hyvin. Nosto-ongelmia ei lintutilanteissa esiintynyt. Peräänmeno- eli koulutuksellisia haasteita esiintyi jonkin verran. Muutamien koirien ansiosta on saatu näkyvyyttä ja onnistumisia rodulle käyttökokeissa viime vuosina.

Rotua kasvattajakyselyiden perusteella rotua käytetään jollain tasolla metsästykseen myös ilman koekäyntejä, joten kokeissa saadut tulokset tuskin aivan koko populaatiota ja sen edesottamuksia kuvastavat.

Punavalkoisten Irlanninsettereiden suurimmat kehittämisen kohteet ovat olleet liian suppea haku sekä keskinkertainen tyyli ja vauhti. Yksittäisten koirien avulla on menty koepuolella ja näissä ominaisuuksissa eteenpäin, mutta yleisellä tasolla parannettavaa riittää.

Osallistuminen näyttelyihin

Punavalkoiset irlanninsetterit ovat osallistuneet aktiivisemmin näyttelyihin kuin käyttökokeisiin, kuten myöhemmin ulkomuotoa koskevassa osiossa käy ilmi.

Näyttelyarvostelulomakkeet ovat vasta 2011 lähtien sisältäneet erillisen arvioinnin koiran käyttäytymisestä arvosteluasteikolla rodunomainen lähestyttäessä / käsiteltävissä, väistää tai vihainen suhteessa tuomariin sekä yleisesti onko koira pelokas tai vihainen muille koirille. Aiemmin maininnat koiran luonteesta tai käytöksestä ilmenivät vain tuomarin kirjallisesta palautteesta, jos ilmenivät.

Vuoden 2017 osalta läpikäydyistä 54 näyttelyarvostelusta on suuri osa koirista ollut käsiteltävissä/rodunomainen käytös. Erikseen on mainittu arvostelussa luonne oikea viidesti ja iloinen luonne kahdesti. Vain kahdessa arvostelussa on

ollut maininta hieman ujo tai tarvitsee enemmän itseluottamusta. Yksikään koira ei ole ollut aggressiivinen ihmiselle näyttelykehässä.

Jalostuskatselmuksessa on vuosien 2015-2017 aikana käynyt vain 3 punavalkoista setteriä. Katselmuksessa käyneet koirat ovat kaikki olleet luonteeltaan avoimia, rauhallisia eivätkä ole äännelleet.

Yhteenvetona voidaan siten todeta, että Punavalkoisen irlanninsetterin käyttäytyminen näyttelyissä on hyvällä pohjalla ollen hyväluonteista ja avointa. Maininnat muusta kuin rodunomaisesta ja hyvästä käyttäytymisestä ovat ilmeisiä poikkeuksia päälinjasta.

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Rotujärjestön Irlanninsetterijaos toteutti punavalkoisten irlanninsetterin omistajille ja kasvattajille tähän JTO:hon liittyen kyselyn koiran käyttäytymisestä sekä terveydestä.

Kysely toteutettiin syyskuun 2018 aikana siten, että kyselylomake lähetettiin Kanakoirakerhon nettisivujen ja sosiaalisen median kautta kaikille tiedossa oleville punavalkoisen irlanninsetterin omistajille ja kaikille rodun kasvattajille saatesanoin, että he levittävät kyselyä omalta osaltaan eteenpäin omille kasvateilleen ja tiedossa oleville punavalkoisen irlanninsetterin omistajille. Kyselyn toteuttaminen pelkästään rodun kasvattajille olisi jäänyt anniltaan hyvin laihaksi kasvattajien lukumäärän vähyys johdosta.

Kyselyyn tuli 22 vastausta. Viimeisen kymmenen vuoden tarkastelujaksolla koiria on rekisteröity 144 koiraa. Näin ollen kyselyn vastausprosentiksi saatiin 22 vastauksella 15 % koko Suomen populaatiosta. Vastausmäärää voidaan pitää melko suppeana eikä siitä voida tehdä isoja tulkintoja.

Rotujärjestö on kehittänyt kaikille roduille yhteisen kyselypohjan, jota käytettiin kyselyyn vastaamisessa. Kysely jaettiin koiria kartoittavaan osioon muun muassa sukupuolen ja iän mukaan sekä koiran käyttötarkoituksen osalta (metsästyskäytön osio). Tämän jälkeen kyseltiin koiran käyttäytymisestä kotona sekä suhteessa muihin koiriin ja ihmisiin. Koiran terveyttä kartoitettiin yleisimpien sairauksien osalta sekä lopuksi kyseltiin kasvattajien kokemuksia koiran astutukseen ja tiineyteen liittyen.

Vastaukset jakaantuivat siten, että 45 % vastauksista koski uroksia ja 55 % narttuja. Alle neljävuotiaiden koirien osuus vastanneista oli 36 %, neljäkahdeksan vuotiaiden osuus 41 % ja yhdeksästä vuodesta ylöspäin 23 %.

Metsästyksen käytettyjä koiria oli vastanneista 27 %.

Koirien käyttäytymistä arkisissa tilanteissa tiedusteltiin yksinkertaisilla kysymyksillä. Erittäin ilahduttavaa oli se, että vastauksissa ilmeni vain vähäisessä määrin erilaisia ongelmia.

Punavalkoinen irlanninsetteri on rotumääritelmänkin mukaan eloisa rotu. Eloisuuden ja tarmokkuuden vastapuolena voi olla levottomuus kotioloissa. Levottomuus ei kuitenkaan ilmennyt vastauksissa juuri laisinkaan. Peräti 86 % ilmoitti koiransa olevan kotona levollinen ja loput kertoi koiransa olevan vähän levoton. Yhtään täysin levotonta tapausta ei ilmennyt.

Suurin osa vastaajista oli täysin tai lähes (91%) samaa mieltä siitä, että koiralla on avoin ja sosiaalinen luonne. Ainoastaan yksi vastaaja piti koiransa luonnetta vähemmän avoimena. Samaten 95 prosenttia vastaajista oli täysin tai melko tyytyväinen koiransa luonteeseen.

Haukkuherkäksi koiraansa arvioi 22 % vastaajista. Samanlainen määrä arvioi koiransa myös stressaantuvan melko helposti.

Punavalkoiset koirat keräsivät hyviä lukemia myös suhtautumisessa vieraisiin ihmisiin ja vieraisiin koiriin. Vieraisiin koiriin suhtautui sosiaalisesti 86 % ja puolestaan vieraisiin ihmisiin 100 %. Muissa tilanteissa varautuneita koiria ilmeni 3 koiraa, 13,6 %, eli suhteellisen vähän, mutta kyselyssä ei eritelty mitä nämä tilanteet ovat. Tuloksia voidaan tältä osin pitää melko hyvinä, ja pääsääntöisesti punavalkoisen luonnetta tämän perusteella terveenä. Vieraille koirille aggressiivisesti käyttäytyviä koiria esiintyi 2 kpl, eli noin 9 % vastanneista. Molemmat yksilöt olivat uroksia. Kyselyssä esille tullutta toisiin koiriin varautuvasti suhtautuvien koirien määrää tulee jatkossakin seurata aktiivisesti ja tarvittaessa pyrkiä jalostuksella vaikuttamaan asiaan siten, että varautuneiden koirien jalostusta tulisi välttää.

Koiransa ilmoitti paukkuaraksi kaksi koiraa 22 koirasta eli noin 9 % kaikista. Jokseenkin paukkuaraksi ilmoitti kuitenkin koiransa lisäksi kolme vastaajaa, jolloin kohtalaisen paukkuaraksi tai täysin paukkuaraksi luokiteltiin yhteensä 22 % koirista. Mitään näistä viidestä täysin tai kohtalaisen paukkuarasta koirasta ei käytetty metsästyksen kyselyn perusteella. Ensimmäisen JTO:n kyselyn perusteella koiransa luokitteli paukkuaraksi 9 % vastanneista. Ääni ja paukkuarkuus ovat selvästi koiran hyvinvointia heikentäviä asioita ja toisaalta metsästäväälle rodulle vieraita ja vältettäviä ominaisuuksia. Ominaisuuden periytymisaste on myös suuri eli siihen on mahdollista vaikuttaa jalostuksella. Paukkuarkaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Laaditun kyselyn vastausten kokonaisuutta koiran käyttäytymistä ajatellen tulokset antavat punavalkoisesta ihmissosiaalisen, avoimen ja pääasiassa muiden koirien kanssa toimeen tulevan kuvan. Paukuarkuus on kuitenkin lisääntynyt hieman viime kyselystä, tosin vastaamisprosentin ollessa pieni tulee tuloksiin suhtautua varovasti.

(Omistaja- ja kasvattajakysely, syyskuu 2019)

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Tässä osiossa punavalkoisen irlanninsetterin luonteesta ja rodulla mahdollisesti esiintyvistä luonteen ongelmista on pyritty hankkimaan omistajakyselyn ja ylituomareiden tekemien koearvostelujen kautta. Koearvostelujen käyttö on ollut kuitenkin minimaalista varsin vähäisen osallistumisen johdosta.

Varsinaisia luonteen mittaamisen menetelmiä (luonnetestit, MH -luonnekuvaus) on hyödyntänyt vain muutama koira vuosittain, joten tämä materiaali ei riitä laajempaan tarkasteluun. Myös näyttelylomakkeissa luonteen arvio on vielä varsin tuore asia, eikä merkintöjä ole tässä yhteydessä tilastoitu. Jalostuskatselmuksessa käyneet koirat ovat myös vähissä. Materiaalin perusteella mikään yksittäinen ongelma ei edelleenkään nouse korostuneesti esille. Tosin on todettava, että kysely, joka perustuu omistajan subjektiiviseen arvioon omasta koirastaan, antaa usein todellisuutta positiivisemmän kuvan.

Omistajakyselyn perusteella moni koiranomistaja pitää koiraansa levollisena. Tämä on erittäin hyvä lähtökohta ja antaa osaltaan viitteitä siitä, että koirat omaavat keskittymiskyvyn, joka helpottaa koulutettavuutta. Tämä heijastuu hyvällä tavalla myös metsästystilanteisiin, jossa kiihkeysvirheet ovat useimmiten yleisimpiä syitä epäonnistumisiin.

Arkuutta koirilla ei juuri esiinny ja aggressiivisuus, vihaisuus, on harvinaista. Koirien esiin tulleeseen varautuneisuuteen on kuitenkin hyvä kiinnittää jatkossa huomiota jalostusvalinnoissa, eikä esim. paukuarkaa koira saa käyttää jalostukseen. Kyselyn alhaisen vastausprosentin vuoksi ei kuitenkaan voi tehdä isoja tulkintoja, mihin suuntaan on menty paukuarkuuden suhteen. Tasapainoilu liian energisyyden ja toisaalta liiallisen herkkyyden välillä on jatkuvasti tarkkailtava kohde myös punavalkoisessa rodussa.

Arkuutta ihmistä kohtaan koirilla ei juuri esiinny, eikä myöskään aggressiivisuutta ihmistä kohtaan. Koirien esiin tulleeseen varautuneisuuteen on kuitenkin hyvä kiinnittää jatkossa huomiota jalostusvalinnoissa, eikä esim. ääniarkaa koira saa käyttää jalostukseen. Kyselyn alhaisen vastausprosentin vuoksi ei kuitenkaan voi tehdä isoja tulkintoja, mihin suuntaan on menty ääniarkuuden

suhteen. Tasapainoilu liian energisyyden ja toisaalta liiallisen herkkyyden välillä on jatkuvasti tarkkailtava kohde myös punavalkoisessa rodussa.

Tulevaisuudessa on tavoitteena saada edelleen kattavampaa tietoa rodun luonteesta. Tietoa pyritään saamaan koekäyntien, näyttelyiden, jalostuskatselmusten ja toivottavasti myös luonnetestien ja MH-luonnekuvauksen kautta.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelma

Punavalkoisella irlanninsetterillä ei ole toistaiseksi PEVISA-ohjelmaa.

Rodun PEVISA -ohjelma tulee ajankohtaiseksi myöhemmin, mutta sen tarvetta tulee aktiivisesti seurata rodun kehityksen ja jalostuksen näkökulmista. Mahdollinen ensimmäinen PEVISA -ohjelma saattaa tulla pitämään sisällään lähinnä jälkeläismäärän rajausta ja/tai terveyteen liittyviä kevyitä sääntelyitä. Rodun PEVISA -ohjelmaa harkitessa tulee muistaa, että rodun populaation ja geenipoolin kannalta ei tule tehdä liian jyrkkiä rajoituksia terveystutkimuksiin, jotta pienen rodun jalostusmateriaalin laajuus säilyy.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Lonkkanivelen kehityshäiriö, HD (hip dysplasia)

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

FCI: n kansainvälinen arvosteluasteikko	
A	Terve, normaali nivel
B	Rajatapaus
C	Lievästi sairas, dysplastinen eli kasvuhäiriöinen nivel
D	Keskivaikea dysplasia
E	Vaikea dysplasian aste

Periytymistapa ja periytymisaste

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämän-hetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiäsuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppely”, ylösnousuvaikkeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksahdeleva ääni kävellessä.

Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiäsuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria

(Kennelliiton artikkelit/ELL Anu Lappalainen)

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
2007	6	3	1	0	0	0	4
2008	10	2	1	4	0	0	7
2009	11	0	2	2	1	0	5
2010	21	3	3	2	0	0	8
2011	12	0	3	1	0	0	4
2012	11	1	4	1	0	0	6
2013	28	8	5	3	2	0	18
2014	5	2	2	0	0	0	4
2015	22	8	2	4	0	0	14
2016	8	2	2	0	0	0	4
2017	3	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	137	29	25	17	3	0	74

Taulukko 4.3.2.1. Lonkkakuvattujen tulosjakauma 10 vuoden aikana

Yllä olevasta taulukosta voidaan todeta, että punavalkoisen irlanninsetterin viimeisen kymmenen vuoden lonkkakuvaustilastot ovat kohtuullisen hyvät. Todella huonoissa lonkkaluokissa (D ja E) ei ole esiintynyt kuin 3 koiraa kuvatuista 74 koirasta. Näiden kolmen koiran lonkat ovat olleet luokassa D. Luokissa A ja B on ollut 73 % kuvatuista koirista ja luokissa A, B ja C yhteensä yli 95 prosenttia kuvatuista koirista. Kaiken kaikkiaan punavalkoisia on kuvattu 54 % syntyneistä koirista. Kuvattujen määrää voidaan pitää hyvänä.

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
2007	67%	75%	25%	0%	0%	0%
2008	70%	29%	14%	57%	0%	0%
2009	45%	0%	40%	40%	20%	0%
2010	38%	38%	38%	25%	0%	0%
2011	33%	0%	75%	25%	0%	0%
2012	55%	17%	67%	17%	0%	0%
2013	64%	44%	28%	17%	11%	0%
2014	80%	50%	50%	0%	0%	0%
2015	64%	57%	14%	29%	0%	0%
2016	50%	50%	50%	0%	0%	0%
2017	0%					
Yhteensä	54%	39%	34%	23%	4%	0%

Taulukko 4.3.2.2. Lonkkakuvattujen prosentuaalinen osuus ikäluokasta

Myös punavalkoisten lonkkakuvattujen osuus on ollut kohtuullisen hyvä. Lonkkavian vaikutus koiran jokapäiväiseen elämään on hyvin yksilöllistä. On koiria, jotka kärsivät jonkinasteisesta jäykkyydestä ja ontumisista jo hyvin nuorena. Kun taas setteriroduilla on raportoitu hyvinkin vanhoja yksilöitä, yli 9-vuotiaita, jotka ovat alkaneet oireilla vasta vanhoilla päivillään.

CLAD- immuunipuutostauti

Amerikkalainen tutkija H. Renshwan julkisti jo vuonna 1975 tapauselostuksen siitä, kuinka eräs punainen irlanninsetterinpentu sairastui toistuviin infektiioihin. Tutkimus kohdistui veren valkosoluihin, eritoten sen yhteen osaryhmään ns. neutrofiilisiin soluihin. Tutkija havaitsi näiden toiminnassa häiriöitä. Niiden elimistölle vieraiden partikkeleiden tuhoutumiskyky oli puutteellinen. Myöhemmin 70-luvulla tehtiin joukko testiparituksia ja havaittiin sairauden olevan resessiivisesti perinnöllinen.

Pennut syntyvät keskimäärin normaalia pienempinä ja ne kasvavat huonosti. Ne sairastuvat hyvin aikaisessa vaiheessa erilaisiin infektiioihin mm. napa-, nielurisa- ja ihotulehduksiin. Yleensä pennut ovat saaneet em. oireisiinsa antibioottihoitoa jo ennen 8 - 12 viikon ikää, jolloin niillä tavallisesti ilmenee ientulehdusta, raajojen arkuutta, suurentuneita imusolmukkeita, korkeaa kuumetta, väsymystä ja ruokahaluttomuutta. Oireiden vaikeusaste voi luonnollisesti vaihdella. Toisinaan koirat tuntevat kivuliaisuutta koko ruumiissa ja

juuri kivun takia niillä saattaa olla jopa suuria vaikeuksia pysytellä pystyssä.

Röntgenologisesti on havaittu paksuuntumia mm. kallon ja raajojen luissa. Verimuutoksista voidaan mainita valko-solujen määrän lisääntyminen ja niiden muodolliset muutokset. Antibiootihoidon johdosta pentujen tila yleensä väliaikaisesti paranee, mutta säännöllisesti tila pahenee lääkähoidon loputtua.

Tyypillisiä ovat siis kliiniset oireet ennen kaikkea ientulehdus, lisääntynyt syljeneritys, paksuuntunut alaleuka, kivuntunne suuta avatessa sekä muutokset raajojen luissa. Valkosolujen korkea lukumäärä tukee diagnoosia.

Kasvattajien on hyvä tietää, että harvoin vain yksi pentueen pennuista sairastuu ja että sairastapauksen ilmaantuessa pennun molemmat vanhemmat ovat oireettomia sairauden kantajia. Koska kyseessä on ns. resessiivinen periytyminen, tilastollisesti kahden oireettoman kantajan pariutuessa 25 % pennuista on sairaita. Normaalikokoisessa pentueessa voidaan odottaa, että sairastuneita pentuja on enemmän kuin yksi.

Sairauden kantajat voidaan todeta Uppsalan yliopistossa kehitetyllä geenitestillä. Alun perin testaus tehtiin verinäytteestä, mutta nykyään se voidaan todeta sylkinäytteestä. Geenitestejä tekevät Uppsalan yliopiston lisäksi myös Optigen laboratio Yhdysvalloissa ja Animal Health Trust Englannissa.

Kasvattajat ilmoittavat usein koiransa statuksen sairauden suhteen. Kaikkia koiria ei tarvitse testata. Jos koiran vanhemmat ovat terveiksi testattuja, on pentukin vapaa sairaudesta.

CLADia ei pidetä ongelmana pohjoismaisessa setterikunnassa. Ruotsalaisten tutkijoiden mielestä Pohjoismaiden irlanninsetterikanta on ollut ilmeisen vapaa tästä riesasta, ja se on tullut tänne tuontikoirien mukana.

Rotujärjestön määrittelemissä pentuvälityskriteereissä jalostuskäyttöön aiottu koira ei saa olla CLAD -kantaja.

von Willebrandin tauti (vWD)

von Willebrandin tauti on periytyvistä [verenvuototaudeista](#) yleisin. Tauti johtuu von Willebrand -tekijän (vWF) puutoksesta tai vajauksesta. Se vaikuttaa veren kykyyn [hyytyä](#) kunnolla. Verenvuoto voi sen takia kestää pitkään ja olla erittäin runsasta. Kyseessä on resessiivinen ominaisuus, joten koira sairastuu vain, jos se on perinyt mutaation molemmilta vanhemmiltaan. Vain toiselta vanhemmaltaan geenimuunnoksen saanut koira on oireeton kantaja. Tauti on Suomessa harvinainen.

Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan fragmentoituminen, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin

kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelistä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat sekundaarisesta nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Pohjoismaissa kyynärnivelukuvien arviointi perustuu sekundaarisiin nivelrikon merkkeihin. On huomattava, että jo 1. asteen muutos tarkoittaa sitä, että koiralla on kyynärnivelen kasvuhäiriö ja siitä johtuvia nivelrikkomuutoksia. Ruotsissa kyynärnivelen kasvuhäiriö on vähentynyt roduissa, joissa kyynärniveliä kuvataan. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että siellä käytetään näissä roduissa jalostukseen vain vähän muita kuin kyynärniveliä suhteen terveitä koiria. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. (Kennelliiton artikkelit/Ell Anu Lappalainen)

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä
2007	6	3	0	0	0	3
2008	10	5	0	0	0	5
2009	11	1	0	0	0	1
2010	21	4	1	0	0	5
2011	12	2	0	1	0	3
2012	11	4	0	0	0	4
2013	28	13	0	1	0	14
2014	5	2	1	0	0	3
2015	22	13	0	0	0	13
2016	8	4	0	0	0	4
2017	3	0	0	0	0	0
Yhteensä	137	51	2	2	0	55

Taulukko 4.3.2.3. Kyynerkuvattujen tulosjakauma 10 vuoden aikana

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3
2007	50%	100%	0%	0%	0%
2008	50%	100%	0%	0%	0%
2009	9%	100%	0%	0%	0%
2010	24%	80%	20%	0%	0%
2011	25%	67%	0%	33%	0%
2012	36%	100%	0%	0%	0%
2013	50%	93%	0%	7%	0%
2014	60%	67%	33%	0%	0%
2015	59%	100%	0%	0%	0%
2016	50%	100%	0%	0%	0%
2017	0%				
Yhteensä	40%	93%	4%	4%	0%

Taulukko 4.3.2.4. Kynnerkuvattujen prosentuaalinen osuus ikäluokasta

Kyynernivelen kasvuhäiriötä ei voida pitää punavalkoisen irlanninsetterin tyypillisenä ongelmana. Kuvatuista koirista 93 prosentilla on ollut terveet kynnärät. Kahdella koiralla on ollut lieviä muutoksia, ja kahdella koiralla isompia muutoksia. On kuitenkin suositeltavaa kuvata koirien kynnäriä, jotta voidaan seurata tilannetta.

Yleisimmät rodulla tavattavat perinnölliset silmäsairaudet

PERINNÖLLINEN HARMAAKAIHI eli hereditäärinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnyynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8

viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnyttäviä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmänsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyvä kuitenkin ns. toissijainen kaihi.

Punavalkoisilla Irlanninsettereillä esiintyy sairauden yhtä muotoa, posteorior polaarinen katarakta PPC. PPC todettiin ensimmäisen kerran 1995. Viimeisimmän Englannissa annetun suosituksen mukaan terve yksilö voidaan astuttaa PPC sairaan kanssa, kunhan muut jalostusedellytykset ovat kunnossa (Englannin Kennelklubi, Anne Millington).

DISTICHIASIS/EKTOOPPINEN CILIA (Kennelliitto tallensi aiemmin yhteisellä nimikkeellä cilia aberranta) ylimääräiset ripset, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Caruncular trichiasis tarkoittaa silmän sisänurkan ihon karvoja, jotka kääntyvät sarveiskalvon sisänurkan päälle ärsyttäen silmää. Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaaliens ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin kohti sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai kovia. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän siristelynä ja ylimääräisenä kyynelvuotona. Silmän sarveiskalvon pinnalla 'uivat', pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita. Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudestaan tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin. (lähde: Koiran sairaudet Birgitta Wikström).

PRA

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen.

Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen.

PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Lisäksi irlanninsettereille on olemassa geenitesti, jolla selvitetään, onko koira PRA:n suhteen terve, kantaja vai sairas yksilö.

(Lähde Kennelliiton artikkelit/ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen)

Vaikka Suomessa ei tällä hetkellä ole yhtään PRA -sairasta punavalkoista koira, rotujärjestö on ottanut jalostuskriteereihin tässä vaiheessa kannan, jolla se suosittaa jalostuskäyttöön tarkoitettua koiran silmäpeilausta. Rotujärjestö on kerännyt ja ylläpitää listaa testatuista koirista.

CLAD:n osalta omistajille ja kasvattajille tehdyn kyselyn perusteella noin neljännes kertoi koiransa olevan geneettisesti terve ilman itse koiran geenitestausta ja loput eivät olleet vastanneet kysymykseen. Kyselyssä käytetty sana ”geenitestausta” CLAD:n suhteen saattoi vaikuttaa siihen, että osa vastanneista jätti vastaamatta, vaikka tietäisi koiran olevan perimältään terve CLAD:n osalta. Von Willebrandin taudin osalta kysely jäi vajavaiseksi, koska se jäi pois kyselystä. Kukaan vastanneista ei kuitenkaan ilmoittanut koiransa kärsineen verenhiyytymäongelmista.

Silmäpeilaus oli tehty 14 % koirista. Kaihin osalta kysely oli aavistuksen vajavainen, mutta yleisesti ottaen tutkituista noin 67 % oli terveitä ja noin 33 % sairaita, eli määrällisesti yhdellä koiralla kyselyssä oli diagnosoitu posteriori polaarinen katarakta. Tutkimattomien osuus kyselystä oli iso, 86 %. Kennelliiton tilastojen mukaan vuosina 2007-2017 silmäpeilattuja on 31 % koko populaatiosta joista 30 % on ollut sairaita jonkin silmänsairauden suhteen. Tilastoissa oli diagnosoitu 6 kpl posteriori polaarista kaihia, 2 kpl kortikaalista kaihia sekä muutamia distichiaaseja.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kuolinsyy	Ikä	Kpl
Kasvainsairaudet, syöpä	11 vuotta 1 kuukautta	7
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	14 vuotta 8 kuukautta	3
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	4 vuotta 9 kuukautta	3
Luusto- ja nivelsairaus	3 vuotta 4 kuukautta	2
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	8 vuotta 4 kuukautta	1
Muu sairaus, jota ei ole listalla	4 vuotta 7 kuukautta	1
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	12 vuotta 7 kuukautta	2
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	9 vuotta 7 kuukautta	11
Kaikki yhteensä	9 vuotta 6 kuukautta	30

Taulukko 4.3.3. Yleisimmät kuolinsyyt ja keskimääräinen ikä

Punavalkoisen irlannisetterin keski-ikä on 9 vuotta ja 6kk, joka on lähes sama myös punaisella irlanninsetterillä.

Kasvainsairaudet ovat yleisin kuolinsyy, joskin koirat ovat olleet myös varsin iäkkäitä. Vaikka tilastosta ei voi tehdä merkittäviä päätelmiä, koska isolle osalle koirista ei ole ilmoitettu kuolinsyytä, on pantava merkille, että 3 koiraa on lopetettu suhteellisen nuorena käyttöhäiriöiden vuoksi.

4.3.4 Lisääntyminen

Omistajille ja kasvattajille tehtyyn kyselyyn vastasi ainoastaan 3 koira, joita oli käytetty jalostukseen. Ne kaikki olivat narttuja. Näin ollen tulokset kuvaavat vain pientä osaa koirista.

Tehdyn omistaja- ja kasvattajakyselyn perusteella narttujen keskimääräinen juoksuajkojen väli kyselyyn vastanneilla punavalkoisilla oli noin 9,0 kuukautta.

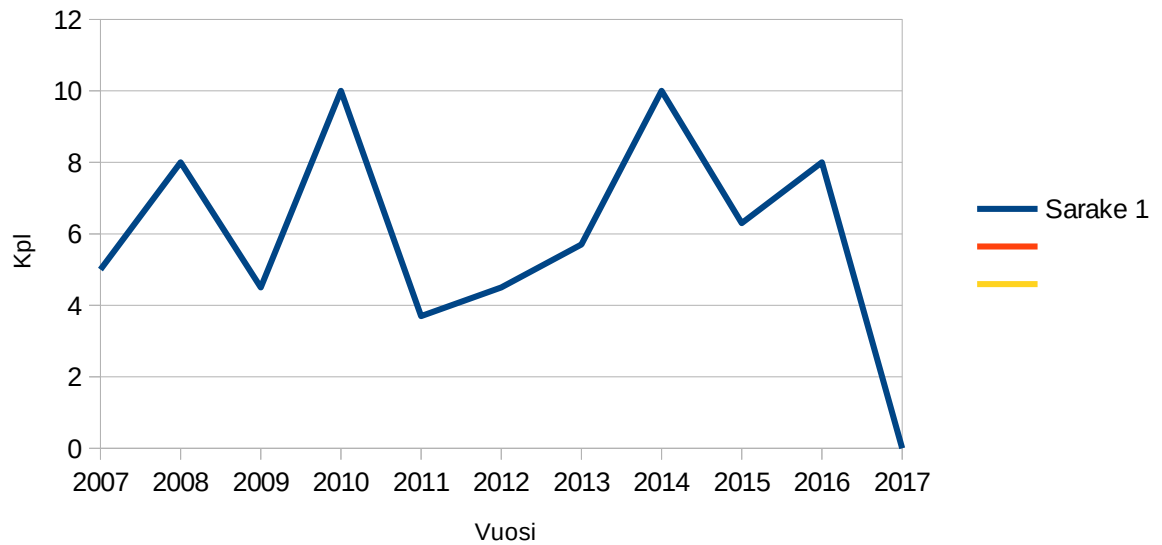
Kolme punavalkoista narttua ilmoittivat myös astutustapahtuman olleen luonnollinen ja onnistuneen siten hyvin. Kaikki pentuja saaneet ja kyselyyn vastanneet nartut tuntuivat myös osaavan luonnostaan pentujen hoivaamisen.

Kyselyyn vastanneista uroksista ketään ei oltu käytetty jalostukseen.

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Pennut (kotimaiset)		8	19	10	17	9	11	20	9	8	5
Tuonnit	2		4	3	1	2	2	2	2	1	2
Rekisteröinnit yht.	2	8	23	13	18	11	13	22	11	9	7
Pentueet		1	3	1	3	2	3	2	2	1	1
Pentuekoko		8,0	6,3	10,0	5,7	4,5	3,7	10,0	4,5	8,0	5,0

Taulukko 4.3.4.1. Rodun pentu- ja pentuekoot vuosittain 10 vuodelta

Pentuekoot vuosittain 2007-2017

Taulukko 4.3.4.2. Pentuekoot

Punavalkoinen irlanninsetteri on kyselyn mukaan ollut hyvä lisääntymään, joskin pentuekoot ovat jonkin verran vaihdelleet.

Koko rodun rekisteröityjen pentujen keskimäärä pentuetta kohden on 6,6 pentua. Tarkastelujakson aikana suurin pentue on ollut 10 pentua ja pienin pentue kolme pentua. Tulee huomata, että näissä luvuissa ovat mukana vain rekisteröidyt pennut. Synnytyksessä tai ennen rekisteröintiä kuolleita pentuja ei näy missään tilastoissa.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Punavalkoisilla irlanninsettereillä ei ole pääsääntöisesti sellaisia ulkomuotoon liittyviä epäterveitä anatomisia piirteitä, jotka altistaisivat rodun yksilöt sairauksille tai hyvinvointiongelmille.

Punavalkoista irlanninsetteriä ei ole listattu Kennelliiton Jalostusstrategiassa olevaan ohjeistukseen ulkomuototuomareille esimerkkiroduksi, joilla esiintyy yleisissä periaatteissa mainittuja ongelmia. Rodulla ei myöskään ole rakenteessa ongelmakohtia, jotka vaikuttaisivat luonnolliseen lisääntymiseen.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä hyvinvointi- ja terveysongelmista

Yleisesti voitaneen todeta, että punavalkoinen irlanninsetteri on suhteellisen terve koirarotu. Tämä on hyvä saavutus ottaen huomioon rodun yksilöiden vähälukuisuus.

Terveyden puolelta voitiin tehdyn omistaja- ja kasvattajakyselyn perusteella havaita, että Suomessa ei vaikuttaisi olevan ongelmaa CLADin puolelta, yhtään sairasta kyselyn perusteella ei ole. Von Willebrandin taudin osalta ei ole juurikaan tehty geenitestejä, mutta millään kyselyyn osallistuneella koiralla ei ollut esiintynyt verenhyytymisongelmia.

Silmäsairauksien osalta kyselyn perusteella kukaan koiranomistajista ei ole suorittanut varsinaisia geenitutkimuksia PRA:n osalta. Silmäpeilausta on tehty Suomessa noin kolmasosalle koirista, ja tutkimuksista on löytynyt hieman kaihia sekä distichiaaseja eli ylimääräisiä ripsiä.

Rakenteellisia vikoja, jotka vaikuttaisivat rodun hyvinvointiin, rodulla ei ilmene.

Terveysongelmien puolelta voidaan siten yhteenvedon omaisesti todeta, että suurimmat haasteet liittyvät lähinnä rodun nykyisen terveystilanteen ylläpitämiseen. Lonkkien suhteen punavalkoinen irlanninsetteri on pysynyt samassa tilanteessa verrattuna edellisen jalostuksen tavoiteohjelman tilanteeseen. Lonkkatilanne on kohtuullisen hyvä, ja se pyritään pitämään vähintään samalla tasolla.

Kyynärnivelen muutoksia on esiintynyt vähäisissä määrin. Vaikka ongelmia ei juuri ole, on syytä tarkkailla tilannetta kyynärien suhteen kuvaamalla kyynäriä lonkkanivelkuvausten yhteydessä.

Silmäsairauksien osalta tilanne on myös samanlainen verrattuna edellisen jalostuksen tavoiteohjelman tilanteeseen. Kaihin diagnosointiin ei ole olemassa muuta tapaa kuin aikuisena tehty silmäpeilaus, joten sen merkitys jalostukseen käytetyillä koirilla on ilmeinen.

Lisääntymisen osalta rodun tilanne vaikuttaa positiiviselta. Koirilla ei ole ollut mainittavia ongelmia tältä osin. Otanta on kyselyn suhteen kuitenkin pieni. Pentuekoko on pysynyt suunnilleen samana verrattuna aiempaan ajanjaksoon.

Tulevaisuudessa koirien terveyden seuranta ja tähän liittyvät tutkimukset antavat varmasti lisää viitteitä mihin suuntaan punavalkoinen irlanninsetteri on tältä osin menossa. Seuraavan päivityksen ohessa pyritään tekemään kattavampi kysely rodun omistajille ja kasvattajille, joka kuvaisi kattavammin tilannetta myös silmäsairauksien ja von Willebrandin sekä CLAD:in osalta.

4.4. Ulkomuoto

Tässä osiossa esitellään punavalkoisen irlanninsetterin rotumääritelmää ja pohditaan miltä osin nykyiset koirat poikkeavat voimassaolevasta rotumääritelmästä. Irlanninsetterin rotumääritelmän tavoitteena on rakenteeltaan toimiva ja kestävä metsästyskoira, joten siinä ei suositeta piirteitä joiden voisi katsoa olevan hyvinvointia alentavia.

Käyttökokeisiin osallistumisen ehtona on hyväksytty näyttelypalkinto, joten myös tästä syystä lähes kaikki pennut esitetään näyttelyssä ainakin kerran. Eniten käyttökoiria on nähtävissä rotujärjestön pääerikoisnäyttelyssä, jossa rotua arvostelevat erikoistuomarit, jotka tosin ovat pääsääntöisesti olleet Punaiseen irlanninsetteriin erikoistuneita. Yhtenä tulevaisuuden tavoitteena tulee olla saada rotujärjestön päänäyttelyyn nimenomaan Punavalkoiseen irlanninsetteriin erikoistunut tuomari.

Vuonna 2017 punavalkoisia irlanninsettereitä nähtiin näyttelyissä 108 kertaa. Keskimäärin koirat arvosteltiin erinomaiseksi rotunsa edustajaksi.

ERI	EH	H	T	YHTEENSÄ
86	18	3	0	108
79,6 %	16,6 %	3,8 %	0 %	100 %

Taulukko 4.4.1. Näyttelytulokset vuonna 2017. ERI erinomainen, EH erittäin hyvä, H hyvä ja T tyydyttävä.

Punavalkoisen irlanninsetterin rakenteen voidaan sanoa olevan rotumääritelmän mukainen ja rodun kauneus on hyvällä mallilla.

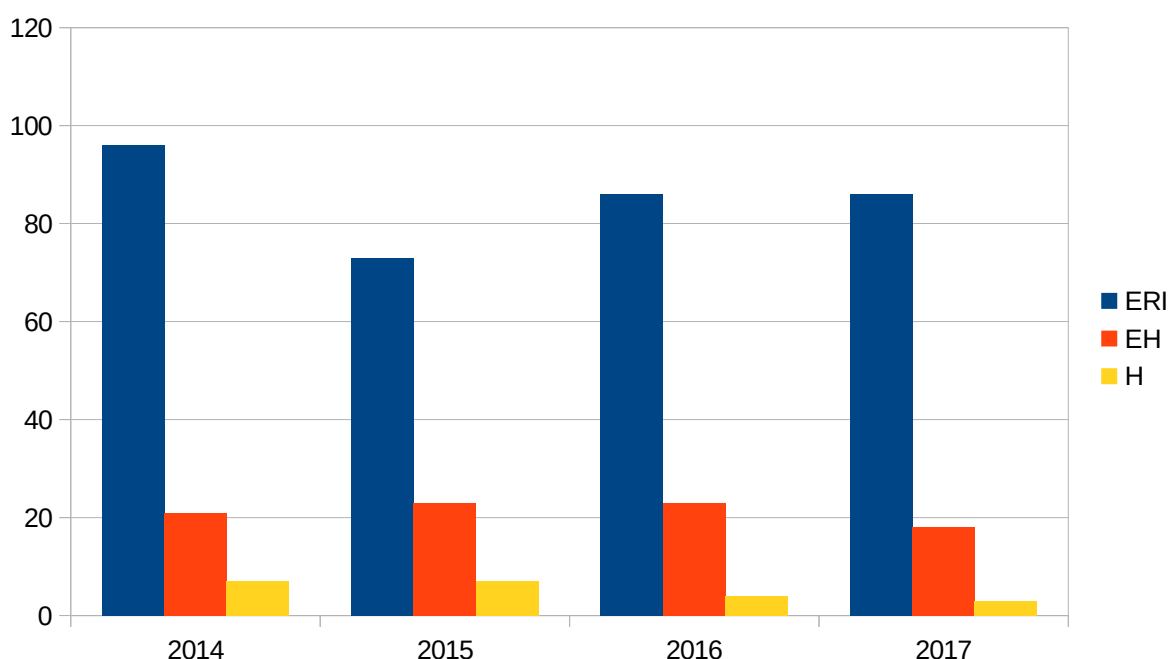
Punavalkoisen irlanninsetterin huonoin näyttelytulos vuonna 2017 on ollut H. Sen on saanut ainoastaan kolme koira.

Näyttelypalautteita analysoimalla punavalkoisilla H:n saaneilla koirilla yleisimmiksi ongelmiksi mainittiin liikkeisiin kuuluvia osa-alueita eli tarkemmin sanottuna liian lyhyet taka-askleet ja löysät etuliikkeet, jotka on mainittu lähes jokaisessa H -tuloksen saaneen koiran näyttelylomakkeessa. Lisäksi

useimmissa arvosteluissa mainittiin jyrkästä ja lyhyestä lantiosta. Viime vuosina H:n ovat saaneet myös pari arkaa koira.

Punavalkoisia irlanninsettereitä on mitattu näyttelyarvosteluiden osalta säkäkorkeuden osalta hyvin vähän. Kolmen viimeisen vuoden mittausmäärä on alle 20 koira. Kaikki mitatut koirat ovat mahtuneet rotumääritelmän raja-arvoihin niin narttujen kuin urostenkin osalta.

Taulukossa 4.4.2 nähdään kuinka punavalkoisen irlanninsetterin näyttelytulokset ovat kehittyneet aikavälillä 2014- 2017. Taulukosta nähdään että Erinomaisen, Erittäin Hyvän ja Hyvän osuus on pysynyt vuositasolla keskimäärin hyvin samanlaisena.

Taulukko 4.4.2. Näyttelytulokset vuosittain

Rakennekatselmuksessa on vuosina 2015-2017 käynyt vain yksittäisiä punavalkoisia settereitä. Koirat ovat saaneet kokonaisarvosanaksi EH. Kahdella koiralla maininta liian kevyestä rungosta, mutta jokainen koira on säkäkorkeudeltaan ollut rotumääritelmän mukainen. Puutteita on nuorilla koirilla ollut myös pään/ kuonon/ huulten rakenteessa, kerran mainittu luisu lantio ja suora etuosa. Yhdellä koiralla maininta ulkokierteisistä ja löysistä etukäpälistä. Kaikilla on ollut puutteita eturinnassa. Liikkeet ovat pääsääntöisesti olleet hyviä. Karvapeite on ollut kaikilla erinomainen.

4.4.1. Rotumääritelmä

KÄYTTÖTARKOITUS:

Punavalkoinen irlanninsetteri on mitä sopivin kumppani ja ystävä niin kotona kuin metsälläkin. Se on alun perin kehitetty kenttäkoiraksi ja rotumääritelmää tulee tulkita pääasiassa siitä näkökulmasta. Kaikkien ulkomuototuomareiden tulee arvostella rotu ennen kaikkea käyttötarkoitusta silmälläpitäen.

YLEISVAIKUTELMA:

Voimakas, tasapainoinen ja sopusuhtainen, ei kömpelö, mieluummin roteva kuin kevyt. Punavalkoinen irlanninsetteri on kehitetty ensisijaisesti kenttäkoiraksi, mikä nimenomaan on huomioitava rotua arvosteltaessa.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE:

Aristokraattinen, valpas ja älykäs. Lempeä ja ystävällinen, silti päättäväinen, rohkea ja tulinen. Punavalkoinen irlanninsetteri on hyvin ystävällinen, luotettava ja helposti koulutettava kanakoira.

PÄÄ:

Leveä suhteessa runkoon.

KALLO-OSA:

Kaareutunut; niskakyhmy ei ole korostunut kuten punaisella irlanninsetterillä.

OTSAPENGER:

Selvä.

KUONO-OSA:

Kuiva ja neliömäinen.

LEUAT / HAMPAAT / PUREMENTA:

Leuat ovat keskenään yhtä pitkät tai lähes yhtä pitkät. Säännöllinen hampaisto; ihannepurenta on leikkaava, tasapurenta hyväksytään.

SILMÄT:

Tumman pähkinänruskeat tai tummanruskeat, soikeat ja hieman ulkonevat. Sidekalvoa ei ole näkyvissä.

KORVAT:

Silmien tasolle ja taakse kiinnittyneet, tiiviisti pään myötäisinä riippuvat.

KAULA:

Keskipitkä, hyvin lihaksikas ja hieman kaareutunut, ei liian paksu; ei lainkaan löysää kaulanahkaa.

RUNKO:

Vahva ja lihaksikas.

SELKÄ:

Vahva ja lihaksikas.

RINTAKEHÄ:

Syvä; kylkiluut ovat selvästi kaareutuneet.

HÄNTÄ:

Kohtalaisen pitkä, ei ulotu kintereiden alapuolelle, tyvestä vahva, ohutta kärkeä kohti kapeneva; ei saa näyttää nyörimäiseltä. Hännän asento on selän tasolla tai sen alapuolella.

RAAJAT:

Lihaksikkaat, jäntevät ja vahvaluustoiset.

ETURAAJAT

YLEISVAIKUTELMA:

Eturaajat ovat suorat, jäntevät ja vahvaluustoiset.

LAVAT:

Selvästi viistot.

KYYNÄRPÄÄT:

Vapaasti liikkuvat, eivät sisä- eivätkä ulkokierteiset.

RANTEET:

Vahvat.

KÄPÄLÄT: Tiiviit ja varpaiden välistä runsaskarvaiset.

TAKAOSA:

Leveä ja voimakas. Takaraajat ovat lonkasta kintereeseen pitkät ja lihaksikkaat.

POLVET:

Hyvin kulmautuneet.

KINTEREET:

Matalat, eivät sisä- eivätkä ulkokierteiset.

VÄLIJALAT:

Kohtalaisen pitkät ja vahvat.

KÄPÄLÄT:

Kuten etukäpälat.

LIIKKEET:

Liikkuessaan koira on eloisa ja tyylikäs. Ravissa askel on pitkä, vetävä ja tehokas. Pään asento on korkea. Takaraajojen liike on vetävää ja sulavaa, työntö on voimakas. Eturaajan askel on pitkä ja matala. Raajojen liikkeet ovat edestä ja takaa katsottuina yhdensuuntaiset, eivät ristiinastuvat eivätkä kerivät.

KARVAPEITE

KARVA:

Etu- ja takaraajojen takaosassa sekä korvien ulkoreunassa on pitkät, silkkiset ja hienolaatuiset hapsut. Karva on kohtalaisen pitkää kyljissä ja rintakehän sekä kaulan alaosassa, joissa se muodostaa röyhelön. Kaikki hapsut ovat suoria ja sileitä, eivät kiharia, lievä laineikkaus on sallittua. Häntä on runsashapsuinen. Muualla karvan tulisi olla lyhyttä ja ihonmyötäistä, ei kiharaa.

VÄRI:

Valkoinen pohjaväri, jossa on selvärajaisia yksivärisiä punaisia läiskiä. Kummankin värin tulee olla erittäin kirkas ja kiiltävä. Pilkut, mutta ei kimoväritys, on sallittua kuonon alueella, käpälissä, eturaajojen alaosassa kyynärpäihin asti ja takaraajojen alaosassa kintereisiin saakka; muualla kimoväritys, pilkut ja täplikkyys eivät ole hyväksytyjä.

KOKO

SÄKÄKORKEUS:

Uroksen toivottu säkäkorkeus on 62 - 66 cm, nartun 57 - 61 cm.

VIRHEET:

Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

VAKAVAT VIRHEET:

Rotumääritelmästä poikkeava säkäkorkeus.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

Vaikkakin pilkutus, ei kimoväri, on sallittua kuonon alueella, kypälissä, eturaajojen alaosassa kyynärpäihin saakka ja takaraajojen ala-osassa kintereisiin asti, muualla selvästi näkyvä ja hyvin runsas kimoväritys, pilkutus ja täplikkyys ovat hylkääviä virheitä.

Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen ovat hylkääviä virheitä.

Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Punavalkoisen ensimmäinen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi oli 2015-2019.

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Jalostuspohjan laajuuden turvaaminen	Tuontien lisääminen Eri yksilöiden käyttö jalostukseen Risteytyksien tekeminen	Jalostukseen on käytetty viime vuosina enemmän tuontikoiria. Viimeisen JTO:n aikana ei ole käytetty samaa urosta tai narttua jalostukseen kuin korkeintaan kaksi kertaa. Suomessa ei ole tehty roturisteytyksiä punaisen irlanninsetterin kanssa.
Arkojen, varautuneiden ja ääniarkojen koirien määrän vähentäminen	Kannustetaan koiria kokeisiin tai luonnekuvauksiin	Koekäynnit hieman lisääntyneet, luonnekuvaukset ei

	Tiedon kerääminen	Kyselyn perusteella ääniarkojen koirien määrä on hieman lisääntynyt, kysely ei kuitenkaan anna täysin luotettavaa kuvaa pienen vastausprosentin vuoksi
Käyttöominaisuuksien kehittäminen	Jalostusvalinnat Koiria enemmän kokeisiin Tilastointi	Jalostukseen käytettyjä koiria ei ole juurikaan käytetty tai palkittu kokeissa. Koirien määrä kokeissa vähäinen rekisteröintimääriin suhteutettuna, hieman nousussa kuitenkin Kokeissa käyvien koirien määrä vielä liian vähäinen jotta voisi käyttää ominaisuustilastoja jalostuksen tukena.
Perinnöllisten sairauksien leviämisen estäminen	Tiedon kerääminen Suositukset ja mahdollinen PEVISA	Kyselytutkimuksen ja tilastojen perusteella rodun terveystilanne pysynyt ennallaan eli melko hyvänä. Kyselytutkimuksen vastausprosentti kuitenkin melko pieni. Kasvattajat noudattavat jalostussuosituksia melko hyvin terveystilastusten osalta. PEVISAA ei tällä

		hetkellä oteta käyttöön.
Ulkomuodon säilyttäminen	nykytilan Jalostusvalinnat Näyttelykäynnit	Näyttelytulosten perusteella ERIn saaneiden koirien osuus pysynyt tasaisena.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Punavalkoinen Irlanninsetteri on jalostettu metsästyskoiraksi ja kaiken jalostuksen tulisi ensisijaisesti lähteä tästä näkökulmasta. Rotu on tällä hetkellä suositumpi valinta seurakoiraksi, jolloin pääasialliseksi käyttötarkoitukseksi useimmiten muodostuu näyttelykoira. Jalostusvalinnoissa on huomioitu toistaiseksi enemmän ulkomuodollisia- kuin käyttöomaisuuksia.

Punavalkoinen irlanninsetteri on näyttelytuloksienkin valossa ilmeisen kaunis ja oikea rakenteinen rotu. Jalostuksen tavoitteissa jatkossa pyritään ylläpitämään tämän hetkinen tilanne rakenteen ja ulkomuodon suhteen. Tärkeämmäksi ominaisuudeksi jalostuksellisesti tulee asettaa käyttöomaisuuksien kehittäminen.

Rodun populaatio on pieni ja jalostuksella on pyrittävä kasvattamaan geenipohjan laajuutta. Koirien tuontia ulkomailta on jatkettava. Rotukirjojen ollessa auki, kasvattajien on syytä miettiä risteytysohjelmaan osallistumista.

Rodulla tunnettujen perinnöllisten sairauksien leviäminen on estettävä. Kasvattajien tulee ottaa huomioon sairaudet pentueita suunnitellessaan.

Jalostuksen keskeisimmät tavoitteet:

1. Rodun käyttöomaisuuksien parantaminen
2. Geenipohjan laajuuden turvaaminen
3. Perinnöllisten sairauksien leviämisen estäminen.

Jalostuksen tavoitteet eri osa-alueittain:

Kohde	Tavoite	Toimenpide
Jalostuspohja	Jalostuspohjan laajuuden turvaaminen Rekisteröintimäärien kasvattaminen	Tuontien lisääminen Risteytyksien käyttäminen jalostukseen
Käyttäytyminen ja luonne	Arkojen ja varautuneiden koirien lukumäärän vähentäminen, ääniarkuuden vähentäminen	Tilastoidun tiedon lisääminen Jalostusvalinnat
Käyttöominaisuudet	Haun ja tyylin kehittäminen parihakutyöskentelyn kehittäminen	Enemmän koiria kokeisiin Jalostusvalinnat Jalostuskriteereissä käyttökokeeseen osallistuminen velvoitteena
Terveys ja lisääntyminen	Perinnöllisten sairauksien leviämisen estäminen	Tiedottaminen sairauksista Suositukset mm. kuvauksista
Ulkomuoto	Nykytilan säilyttäminen	Jalostusharkinta

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Rotujärjestö on asettanut punavalkoiselle irlanninsetterille seuraavat jalostustavoitteiden toteutumista tukevat suositukset, jotka ovat olleet voimassa 1.8.2012 alkaen:

Vaatimukset jalostukseen käytettäville uroksille ja nartuille:

Käyttökoe:

-koira on osallistunut rodunomaiseen kokeeseen. Koskee yhdistelmän molempia osapuolia.

Näyttelytulos:

-molemmilla käytettävillä koirilla oltava hyväksytytulos virallisesta luokasta (ei pentuluokka)

Terveys

Vaatimukset:

-koiran tulee olla lonkkakuvattu
-koira ei saa olla CLAD -kantaja

Suositukset:

-silmäpeilaus
-PRA testaus
-von Willebrand -testaus

Jalostuskriteereitä asetettaessa tavoitteena oli asteittain nostaa vaatimustasoa. Seurannan edetessä vaatimustason nosto ei näytä olevan vielä ajankohtainen. Rotujärjestön pentuevälitystä käyttävät lähinnä koepalkittujen koirien kasvattajat, joten käyttö on vähäistä punavalkoisen irlanninsetterin osalta.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

KKK-HHS ry:n alaisuudessa on yhteensä viisi rotua, joista jokaisen populaatio on suhteellisen pieni. Jalostuksen ohjauksessa päävastuu on rotujaoksilla, mutta vuodesta 2012 rotujärjestöllä on ollut myös yhteinen jalostustoimikunta, jonka ensisijaisena tavoitteena on tehostaa kaikkien rotujen tiedon keruuta. Kerholla on myös erinäisiä toimikuntia, jotka vastaavat mm. kaikkien viiden rodun ulkomuoto- ja ylituomarikoulutuksesta sekä julkaisuista. Toimikuntien tehtäviä ei tässä yhteydessä ole erikseen listattu, koska toimikunnat toimivat yhteistyössä kunkin rotujaoksen kanssa.

Hallitus

- ☞ järjestää koulutusta toimihenkilöilleen
- ☞ seuraa toimikuntien toimintaa ja varmistaa että JTO:n tavoitteet saavutetaan
- ☞ ylläpitää suhteita Suomen Kennelliittoon ja sen alaisiin järjestöihin, ulkomaisiin rotujärjestöihin

Jalostustoimikunta

- ☞ Järjestää jalostuskatselmuksen
- ☞ Valmisteleo rodun oman tietokannan käyttöönottoa
- ☞ Järjestää terveystutkimusmahdollisuuksia ja hallinnoi rotujärjestön terveystalastoa
- ☞ Valmisteleo ja toteuttaa tarvittavat kyselyt jäsenistölle tiedonkeruuta varten
- ☞ Koordinoi ja valmisteleo mahdollisuuksia kerätä lisätietoa rotujen luonteesta
- ☞ Hankkii tarvittaessa asiantuntijalausuntoja kasvattajia askarruttaviin kysymyksiin

Irlanninsetterijaos

(jaokseen kuuluu 5-8 henkilöä, punavalkoisilla ei ole jaoksessa tällä hetkellä nimettyä edustajaa)

- ☞ Tilastoi vuosittain rodun kannalta olennaiset tunnusluvut käyttöominaisuuksien, luonteen, terveyden ja populaation osalta. Tietoja julkaistaan rotujärjestön lehdessä, internetsivuilla ja vuosikirjassa
- ☞ Pitää yllä tietoutta rodun terveyttä koskevista tutkimuksista ja tiedottaa niistä jäsenille
- ☞ Antaa urossuosituksia niitä toivoville kasvattajille
- ☞ Järjestää koulutusta sekä kasvattajille että jäsenistölle
- ☞ Suunnittelee jalostusindeksien ja jalostustarkastuksista saatavan tiedon hyödyntämistä
- ☞ Jatkaa kansainvälistä yhteistyötä
- ☞ Ylläpitää ja päivittää ulkomuototuomarikoulutuksessa käytettävää opetusmateriaalia ja tekee yhteistyötä rodun tuomareiden kanssa
- ☞ Järjestää vuosittain rodunomaisia kokeita mm. rotumestaruuskilpailun

- ☞ Ylläpitää suhteita Punaiset ja punavalkoiset irlanninsetterit ry:n kanssa, jonka alle seurakoiralinjan toiminta on keskittynyt
- ☞ Päivittää voimassa olevia jalostussuosituksia tarpeen mukaan ja reagoi mahdollisiin muutostarpeisiin nopeasti
- ☞ Osallistuu vuosittaisen erikoisnäyttelyn järjestelyihin
- ☞ Esittää ylituomariehdokkaita ja kannustaa ulkomuototuomarikoulutukseen
- ☞ Nimeää vuosittain vuoden setterit

Rotujaos on aktiivisesti pyrkinyt tiedottamaan punavalkoisten irlanninsettereiden omistajille tulevista käyttökokeista ja tapahtumista sekä pyrkinyt saamaan lisää punavalkoisten omistajia osallistumaan näihin tilaisuuksiin. Rotujaos järjestää kesäisin ja syksyisin koulutuspäiviä, joista on tiedotettu myös erikseen punavalkoisten omistajille. Rotujaos on asettanut pentuvälityskriteeriksi, että yhdistelmän molemmilla osapuolilla tulee olla osallistuminen käyttökokeisiin.

Rotujaos on tiedottanut risteytysohjelmista jäsenilleen ja pyrkinyt lisäämään kansainvälistä yhteistyötä geenipohjan laajuuden säilyttämiseksi.

Perinnöllisten sairauksien osalta rotujaos on asettanut pentuvälityskriteereikseen, että koira ei saa olla Clad kantaja. Lisäksi rotujaos suosittelee, että PRA ja von Willebrand tulisi testata viimeistään pentuetta harkittaessa. Suositukset perustuvat käytännössä nykyinen terveystilanne huomioiden siihen, että rodusta saadaan kerättyä tutkimustuloksia ja tällä tavoin ennaltaehkäistä mahdollisia terveydellisiä uhkia ja saada niistä tietoa.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ulkomuoto ja rakenne -Terveys 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Geenipohjan pienuus
<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> -Käyttöominaisuuksien heikentyminen -Rodun käyttö tulee olemaan näyttelykoirana 	<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Metsästäjät kokevat rodun metsästyskoiraksi. -Koiria tuodaan enemmän esille

-Sukusiitosaste kasvaa ja eri sukuisten yhdistelmien löytäminen vaikeutuu	käyttökokeissa
-Yksittäisten koirien liikkäytöstä johtuva geenipohjan kapeneminen.	-Tuontikoirat
	-Risteytysohjelma
	-Eri sukuisten koirien käyttö jalostukseen.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Kohdassa esitetään kohdan 6.3. toimenpiteiden aikataulu ohjelman eri vuosille. Lisäksi kohdassa käydään läpi keinot, joilla rotujärjestö seuraa JTO:n ja rodun PEVISA-ohjelman vaikutusta. JTO:n kohdassa 4 esille tuotua rodun tilaa ja sen kehittymistä seurataan käytettävissä olevien lähteiden avulla jatkuvasti.

Suuri osa toimenpiteistä on vuosittaisia ja ne on kirjattu ensin. Tämän jälkeen taulukossa on esitetty erilliset tapahtumat ja hankkeet.

Vuosittaiset:

- 📄 tilastoidaan vuosittain rodun kannalta merkittävimmät tunnusluvut
- 📄 järjestetään koulutustapahtumia
- 📄 tiedotetaan aktiivisesti rotujärjestön julkaisuissa
- 📄 erikoisnäyttelyn järjestelyihin osallistuminen
- 📄 rotukisan järjestäminen (avoin myös ilman näyttelytulosta)
- 📄 järjestyhteistyö kotimaassa ja ulkomaille

VUOSI	TOIMENPIDE
2020	- Uusi JTO valmistuu - Rotujärjestön jalostus/koulutuspäivät - Opetellaan hyödyntämään jalostustietokannan antamaa informaatiota
2021	- Ohjaajien koulutuksen järjestäminen

	- Tarkistetaan pentuvälityskriteerit
2022	- Rotujärjestön jalostus/koulutuspäivät - Ohjaajien koulutukset - Tarkistetaan pentuvälityskriteerit
2023	- Tarkistetaan pentuvälityskriteerit - Uuden JTO:n valmistelu - Pohditaan PEVISA:n käyttöönottoa
2024	- Uusi JTO valmistuu

7. LÄHTEET

<https://www.thekennelclub.org.uk/media/129013/10yrstatsgundog.pdf>

https://www.thekennelclub.org.uk/media/128970/vulnerable_breeds_statistics.pdf

JTO Punaiset Irlanninsetterit

Suomen Kennelliitto, Koiranet, Artikkelit

Omistaja- ja kasvattajakysely, syys-/lokakuu 2018

<http://www.ahtdnateesting.co.uk/news/10>

8. LIITTEET

.Suomalaiset punavalkoiset yhdistelmät 2005-2013

2005		2006	
CORRANROO CELTIC VISION	GB SH CH VANDERS VERACITY	CORRANROO CELTIC VISION	GB SH CH VANDERS VERACITY
	GB SH CH CORRAN- ROO CALYPSO		GB SH CH COR- RANROO CALYPSO
BALLYCRAIC ASHLEY	CRAIGRUA FLAME	REDWHITESIL K BRENDA	EXCLUSIVE'S VISITOR
	PRIDEWOOD SCOTTISH MIST		REDWHITESILK ARCTIC GLOW

2007

CORRANROO CELTIC VISION	GB SH CH VANDERS VERACITY
	GB SH CH CORRAN- ROO CALYPSO
CHIEFTAIN- CHERYL V.'T KEIJSERSHOF	YESTERDAY'S HERO WOODYWOODSTOCK
	VANDERS VALLEY LAVENDER

2008

TAXUS DUSKY EAGLE OWL	TANISWOOD DAWN GREETER
	TAXUS GLISTENING OPAL
EXCLUSIVE'S DEEPSECRET	EXCLUSIVE'S ALIFORME
	EXCLUSIVE'S VIVID

2009

CHAERSIVEEN CELTIC MUSIC	CRAIGRUA DYLAN
	DALRIACH GONE WITH THE WIND
TARA	CORRANROO CELTIC VISION
	BALLYCRAIC ASHLEY

CORRANROO CELTIC VISION	GB SH CH VANDERS VERACITY
	GB SH CH COR- RANROO CALYPSO
CRAIGRUA ORCHID	CRAIGRUA ARAN
	CRAIGRUA DANUSA

2010

CHRISCHAN VOM DUVENSEER MOOR	EXCLUSIVE'S ALIFORME
	BONNY VOM DUVENSEER MOOR
DALRIACH KIERA	DALRIACH GREAT RE- DEEMER TO AMORE- DEN
	DALRIACH DAILUAINE

TAXUS DUSKY EAGLE OWL	TANISWOOD DAWN GREETER
	TAXUS GLISTENING OPAL
REDWHITESIL K DAYDREAM	CORRANROO CELTIC VISION
	CHIEFTAIN-CHERYL V.'T KEIJSERSHOF

2011

HAMMONIA'S FAOLÁN	ARDBRACCAN FIRETHORN
	PAMINA VON TROLLHAUSEN
RHOSWENDALE MAIREAD	CORRANROO CELTIC VISION
	REDWHITESILK BRENDA

JUNIOR	AUTUMNWOOD GOLD AWARD
	EXCLUSIVE'S ENJOYABLE
EXCLUSIVE'S DEEPSECRET	EXCLUSIVE'S ALIFORME
	EXCLUSIVE'S VIVID

2012

TAXUS DUSKY EAGLE OWL	TANISWOOD DAWN GREETER
	TAXUS GLISTENING OPAL
TARA	CORRANROO CELTIC VISION
	BALLYCRAIC ASHLEY

EXCLUSIVE'S GYPSYBOY	AUTUMNWOOD GOLD AWARD
	EXCLUSIVE'S DEVOTION
RED FELLOW'S CASUAL SECRET	TAXUS DUSKY EAGLE OWL
	EXCLUSIVE'S DEEPSECRET

2013

JUNIOR	AUTUMNWOOD GOLD AWARD	REDMORE BB'S MYSTICAL MAN	CORRANROO CELTIC VISION
	EXCLUSIVE'S ENJOYABLE		GIGI CONQUERER OF HIDDEN IRLAND
RED FELLOW'S CHARMING SECRET	TAXUS DUSKY EAGLE OWL	REDWHITESILK K ETERNAL JOY	TAXUS DUSKY EAGLE OWL
	EXCLUSIVE'S DEEPSECRET		REDWHITESILK DAYDREAM

REDWHITESILK DYNAMITE	CORRANROO CELTIC VISION	GALLYBOB BOBBY DAZZLER	EXLUSIVES GYPSYBOY
	CHIEFTAIN-CHERYL V.'T KEIJSERSHOF		GALLYBOB GOLD CHARM
MIRTA RED NOKOMIS	DALRIACH AUCHINDOUN	RED FELLOWS COUNTING SECRET	TAXUS DUSKY EAGLE OWL
	SINEAD RED NOKOMIS		EXLUSIVES DEEPSECRET

RHOSWENDALE MADIGAN	CORRANROO CELTIC VISION
COURTDOWN DANCING QUEEN	REDWHITESILK BRENDA
	TANISWOOD DIRTY DANCER AT COURT- DOWN
	COURTDOWN BEAUTIFUL DAWN

Suomessa kasvatetut yhdistelmät 2014-2017:

- 2015 Killary's Color Me Grand For Redwhitesilk (tuonti) – Curlicue's Eyes Of Magic (emän isä **Corranroo Celtic Vision**)
- 2015 uusittu yhdistelmä vuodelta 2013: Redmore Bb's Mystical Man – Redwhitesilk Eternal Joy (**kumpikin eniten käytetty uros taustalla**)
- 2015 Curlicue's Eagle Eye – Rilward's Alexandrite (isän isä **Corranroo Celtic Vision**)
- 2016 SpyeFire May Spring Rainbow (tuonti) – Courtdown Dancing Queen (ei kahta eniten käytettyä urosta suvussa)